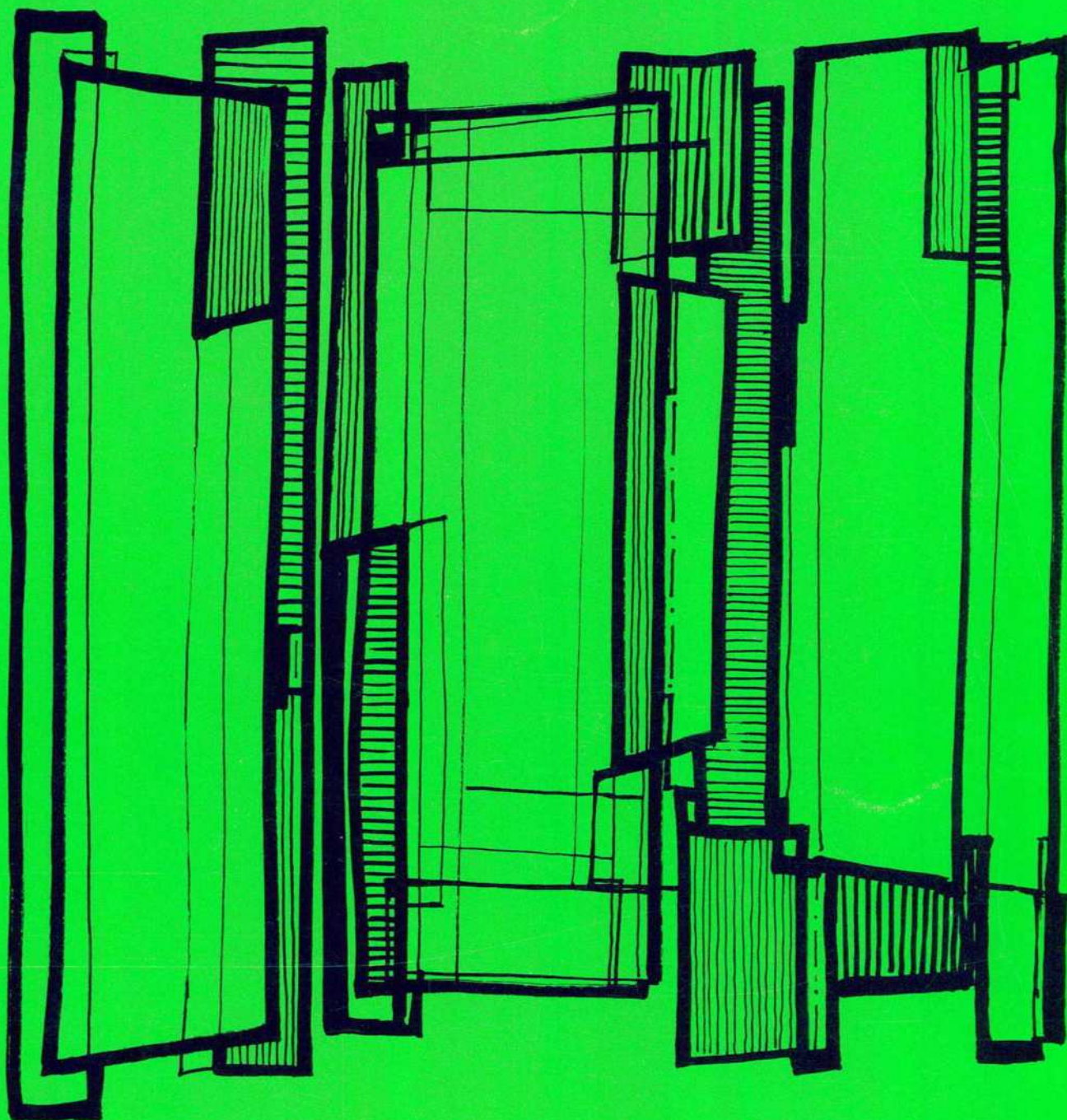

radio scola

Cuntegn 362 Rumantsch, sainza tatg e macla
 363 Sontgaclau arriva

 364 La stalla da Betlehem –
 Ei Jesus naschius en ina stalla?

Gion Peder Thöni
Florentina Camartin
Olinda Tschalèr
Esther Bigliel
Pieder Caduff

6-86

radio scola

Organ uffizial
da la cumissiun da Radioscola CRR
(Cuminanza Rumantscha
da Radio e Televisiun)

Ediziun

Radio rumantsch, Cuira

Cumissiun da Radioscola

Richard Cavigelli, president e
represchentant dal radio,
7000 Cuira, tel. 081-22 95 66

Claudio Gustin, inspector,
7531 Sta. Maria, tel. 082-8 53 05

Mario Jegher, scol. sec.,
7451 Tinizong, tel. 081-74 17 24

Augustin Manetsch, scol. sec.,
7180 Mustér, tel. 086-7 53 32

Romedi Reinalter, magister,
Chesa Cristolais, 7503 Samedan,
tel. 082-6 44 85

Georgina Schaller-Gabriel,
surmestra, 7431 Donat,
tel. 081-61 17 08

Olinda Tschalèr, scolasta,
7130 Glion, tel. 086-2 17 61

Cumissiun redacziunala

Richard Cavigelli, coordinatur e
responsabel per l'ediziun

Rico Falett, 7554 Sent, tel. 084-9 10 32

Mario Jegher, 7451 Tinizong,
tel. 081-74 17 24

Cristian Joos, post da programs,
7000 Cuira, tel. 081-22 95 66

Temp d'emissiun

9.30–10.00 sil 2. program GR
e radiotelefon 1
gievgia: emissiun
glindesdi: repetiziun

Abunament

6 carnets: 12. – frs.
Carnet singul: 2. – frs.

Empustaziuns a:
Radio rumantsch, Radioscola
Via dil teater 1, 7000 Cuira
telefon 081-22 95 66

Cuverta: Jacques Guidon

Tut las emissiuns dal Radio rumantsch
vegnan emessas sin il segund program (Radio DRS 2 e TR 1)

Survista da las emissiuns dal Radio rumantsch

	glindesdi	mardi	mesemna	gievgia	venderdi	sonda	dumengia
09.00							
09.30							
10.00	Radioscola (R)			Radioscola			
11.00	Allegra	Allegra	Allegra	Allegra	Allegra		
12.00	Allegra	Allegra	Allegra	Allegra	Allegra		
12.30						Fin dall'jamna	
13.00							Purila
14.00							
fin							

17.00							
17.30	Accents (R)	6 a 16	Steila, Purila (R)	Dunnas/Vegls/Malsauns	Nus prelegin		
18.00							
18.20							
18.30							
19.00							
19.10						Accents	Vita e cretta
19.30							
20.00							
20.15							
21.00			Scuntrada				
22.00			Battaporta				

subregional regional «Novitads», 11.00 subregional 18.20 nazional

Program d'emissiuns Radioscola november–december 1986

Preziau lectur

Igl ei bein è in grond meret dalla scola populara sch'ins discuora oz in lungatg romontsch cun meins germanissem che quei fuva aunc el cass pli baul. Sch'ins sa lu pretender che nies lungatg seigi vegnius pli rehs, gliez ei lu puspei in'otra damonda. Surtut sch'ins tegn quen dalla midada da sructura en nossas regiuns, sch'ins vesa che in grond diember d'utensils, da carpiens, seigi quei lu quels dil mi-stergner ni quels dil pur, ein svani e cun els era lur nomenclatura, lu ston ins conceder ch'il vocabulari duvrau ei oz buc pli rehs che pli baul. Sch'ins vesa con spert che p.s. la tecnica sesviluppescha oz creond adina novs plaids ed expressiuns, san ins s'imaginar che in lungatg sco il romontsch ha buc vestas da tener pètg a quei svilup e ch'el sto far il pass suenter la comba. L'emprema contribuziun ein quei carnet visescha quei tema.

Ils temas che domineschan alla fin digl onn ein secapescha Sontgaclau e Nadal. Nies intent fuss d'empruar mintga onn da veser quellast fiastas d'ina altra vesta per buca star ella laisa e secuntentar cun reproducir enstagl da reponderar. Per Sontgaclau vein nus elegiu uonn ina fuorma fetg semplia, sche ins legia l'introducziun dall'autura en quei carnet vegn ins pertscharts che era quella fuorma ha siu intent pli profund. Sche nus fagein la damonda sche Jesus seigi insumma naschius en ina stalla para quei dad esser empau revoluziunari, en sesez less igl autur presentar resultats da novas retschercas e perscrutaziuns; resultats ch'ein vegni sviluppai da persunalitads renconuschidas en gasettas dil fatg.

Damai ch'il material accumpignont el carnet ei quella ga fetg rehs lein sperar ch'ins fetgi bien diever dalla offerta.

Richard Cavigelli

13-11-86

17-11-86

scalem

superiur

Rumantsch, sainza tatg e macla

da Gion Peder Thöni, Stierva

Igl rumantsch ed igls germanissem. Igls germanissem n'èn betg igl priivel mortal per l'existenza da noss lungatg, ma en lungatg tgi davainta angal en pover pastrac perda ena part digl dretg d'existenza.

Pagina

2

27-11-86

01-12-86

scalem

bass

Sontgaclau arriva

da Florentina Camartin, Olinda Tschalèr ed Esther Bigliel

Sora Florentina Camartin raquenta ord siu cudisch «Sontgaclau arriva» ch'ella ha ediu ensemen cugl illustratur Fortunat Cagienard. Ella prelegia quei ad ina grupp d'affons che fan denteren lur damondas ed objecziuns. Las duas collaboraturas han procurau dabia material per il carnet, fegls da lavur e la finala han las auturas allegau canzuns fatgas aposte per quella emissiun.

10

11-12-86

15-12-86

dalla 4 cl. ensi

La stalla da Betlehem – Ei Jesus naschius en ina stalla?

da Pieder Caduff, Valgronda/Cumbel

In entir triep da nossas bialas canzuns da Nadal paleisan che Jesus seigi naschius en ina stalla. Ils treis sabis che vegnan digl Orient enconuschein nus pli bein sco ils treis s. retgs: Casper, Meltger e Baltasar. Igl evangeli da Nadal denton menziunescha bein il pursepen, mo plaيدا nuot d'ina stalla. Era ils treis jasters fuvan buca retgs sco nus s'imaginein. Lur nums cattein nus buca en la bibla, lezza plaيدا soliamen da treis sabis.

En questa emissiun vulein nus sedumandar co ei stat cun la stalla a Betlehem.

20

Register dallas emissiuns RS 1982-86

34

Previsiun carnet 1-87

schaner

Romontsch grischun

schaner/
fevrer

Schimun Vonmoos I e II,
repet. dils 1968

Rumantsch, sainza tatg e macla

13-11-86, 9.30 emissiun
17-11-86, 9.30 repetiziun

La preschainta emissiung less angal
contanscher treis fegnameiras:

- far attent er noss pi giovens (u er pi vigls) Rumantschs agl problem tgi vign tratto: tgi tantas massadas d'expressiungs tudestgas disfigureschan schi savens igl bel vistgia digl noss lungatg,
- ampruar da mussar no aglmanc ena part digls muteivs, scu e partge tgi gl'è nia tar chesta deplorabla situaziun. Betg tgi chels germanissemss fissan gist igl priewel mortal per l'existenza da noss lungatg! – ma en lungatg – tgi ò angal pitost en dretg d'existenza scu documaint istoric e scu part dalla folcloristica, scu igl noss – **chel perda ansomma ena part digl sies dretg d'existenza**, schi el davainta angal en pover pastrac sainza veira atgnadad ed originalitad!
- dar encal impuls agls noss giovens auditours, per tgi mintgign dad els davainta consciant digl problem e detta veira fadeia da er sez discorrer en «rumantsch sainza tatg e macla», gidond uscheia igl migler a mintgineir el.

Ils rumantschs: Pronts per il museum?

Germanissemss – tge è chegl?

Mendregn da vusoters metta naturalmaintg immediat an connex igl pled «germanissemss» cun igl nom geografic correspondent. E damais è gio fixada la derivanza

Germanissem ò connex cun

Germania = Teratudestga

german

- oter pled per tot chegl tgi partotga igls Tudestgs, er igl lungatg tudestg

Germans

- da taimp vigl, zont tar igls Romans, igl nom per igls pievels da tschella vart digl Ragn, vers igl nord/ost

Loancunter:

- Romans, da 'Roma' e pievels cun lungatg derivant da chel digls Romans = lategn (2)

Cumparia ella 'Schweizer Illustrierte' 1982

Germanissemss – ena disfiguraziun digl rumantsch!

La survista gist mussada fascharo immediat cler: tgi Romans e Germans appartignan a dus culturas totalmaintg differentas, zont partutgond lour lungatg. Parchegl ischas er sainza dubi anclatgs cun me: tgi mintgigna stuess pudeir mintgineir **sia veira atgna identitad**, schi ella vot pratender da represchantar ensatge agen, special, interessant e da valeta remarcabla! Ma tge deist oramai, schi te saintas a discorrer uscheia?

- Chella **verfluachta** maschina! – ò ella **schon** puspe rot la **Zapfwella**?
- **Bluamakohl** va ia **überhaupt** betg gugent!

Igl german – igl inimei principal digl rumantsch

En fatg istoric saro cler: igl mument tgi pievels germans no digl nord on ca tschea anavos igls Romans (ca. 500 s.Cr.) e l'anterioura Rezia romana (v.d. latinisada = rumantscha) è neida sot l'influenza germana, è chesta invasiung bagn sa farmada ca. giu Sargans, ma igls noss pi manevels vashigns èn dacòdavent stoss Tudestgs. E durant bod 1000 onns è igl Grischun alloura sto sot igl domini d'imperatours germans (p.ex. Carla igl Grond) e chels on tarmess cò administratours tudestgs (p.ex. igls barungs da Vaz uriunds digl Svob), ed els on er fatg eliger tant scu pussebel uestgs tudestgs a Coira. Tiers

chegl è nossa regiung, causa da sies pass, stada ena tera da transit digl nord vers igl sid, e bagn la pi gronda part digls commercants esters eran tudestgs (dalla Svizra u Germania), e parchegl stuevan p.ex. er igls noss berniers ed igls funcziunaris tar staziuns da dazi e digls ports saveir tudestg. Gio alloura era igl tudestg per part igl lungatg digl pang, chegl tgi el è davanto anc blier duple cun l'antschatta digl ferm svilup turistic anturn 1880.

Scu igl pover lungatg rumantsch è siva lez taimp dalla 'gronda Rezia' (tgi tanscheva anfignen giu'n Turgovia, aint per la Baviera e l'Austria) nia catschea veaple a cantung, glez mossan las survistas sen igl figl da lavour 1, schibagn angal la gronda midada tranter 1860 e 1980. (8+9)

Culpants èn betg angal igls germanissem!

La cuolpa per tala exorbitanta digren digl intschess rumantsch n'è piglveir betg da metter a dies angal agl masditg cun plets tudestgs. La causa èn pitost en'antiera muniung da muteivs. Ainten la survista suandonta vaina ampruo da numnar ena parteida tals. (1)

Igl lungatg german – sez plagn maclas e tatgs esters?

Scu remarcablada dastgainsa bagn numnar er chegl! Curious, igl lungatg tudestg è sez – gio avant tschenteners – sto an ena situaziun sumiglianta sco oz igl rumantsch, an chegl tgi partotga «zarclem ester». Anturn 1650–1750 dominava numnadaintg igl franzos bod l'antiera Europa. Tgi tgi sa chintava en zichel tar «la noblezza», chel discurreva franzos, surtot allas curts digls regents, digls rètgs, ducas, conts etc. Uscheia ò p.ex. igl filosof e scribent franzos Voltaire (1694–1778), sa catond an visita alla curt digl rètg da Prussia, scretg a Paris: «Je me sens ici comme en France; tout le monde parle notre langue, et l'allemand semble être seulement pour les chevaux!» – (la ma saint cò burmointg scu an Frantscha; tot discorra igl noss lungatg; igl tudestg para dad esser angal per igls tgavals! – managea: igls famegls an uigl.)

A blers bungs patriots ò chesta situaziun ed en tal sprez per igl lungatg da lour pievel indigen betg plaschia, e zont betg, parchegl tgi bleras barletgas estras on planget tschif pe er aint igl pievel, – gist scu tar nous cun igls germanissem. Parchegl on sa furmo schinumnadas «Sprachgesellschaften» – precis scu tar nous anturn 1920 la Leia Rumantscha, la Romania, URS, Renania e l'Uniun dals Grischs – per cum-batter «maclas e tatgs. Tranter oter ins

ò pruo da ramplazzar expressiungs estras antras bungas tudestgas, scu p.ex. anstagl 'Trottoir' = Gehsteig, per 'Correspondenz' = Briefwechsel etc. Chi e l'ò ins è bagn er ia sur lattas or, uscheia cun leir introduceir per 'Kloster' (lategn 'claustra') = Nonnenzwinger, u per 'Nase' (digl lategn 'nasus') = Gesichtserker etc.

Ma tge faschagn nous dad onns ed onns annò oter tgi ampruar d'eliminar plets totalmaintg esters a noss lungatg?

Ed oz, ple tgi mai, vign chel madem lungatg tudestg inundo da muniungs d'anglissem, d'expressiungs inglesas, chegl causa dall'influenza antras economia, sport, musica etc. surtot no dalla USA.

La 'musica moderna' – en priewel per igl rumantsch?

Chest punct savess franc dar occasiung per ena veiva discussiung! Angal sche frestgamaintg igl voss meini!

Mies betg pitschen chito: dattigl betg da pansar, vasond la glista cun las «tschernas digls auditeurs digl battaporta» – ena emissiung digl radio rumantsch, noua tgi figurescha betg en sulet toc digls noss bungs cantautours rumantschs, Steiner, Nay/Hobi, Vigne, Hades etc.?

Partutgond igls noms da talas gruppas rumantschas: na fissigl betg stupent, schi tottas piglessan en nom propi rumantsch?

48 Teams am Davoser Curling-Festival Xamax erster Leader, GC-Sieg im Derby Noch drei CSSR-Cracks dabei

Int. Meeting in Bern Wimbledon jetzt auch Todd Witsken out
mit Topbesetzung im Fussball top

US-Open in Flushing Meadow: Titelverteidigerin Mandlikova out

TV DRS: Telerally im Engadin

Davent cun tot zarclem aint igl rumantsch!

Franc mintga veir Rumantsch painsa uscheia! Tgenegn sa mussess numnadaintg gugent ad oters cun maclas e tatgs sen sies bel vistgia? Nign! Parchegl nossa devisa:

Nous tots lagn ans dar fadeia

- da discorrer tant scu pussebel ad-gna en net e stget rumantsch!
- da tschartger se igls plets tgi na savagn betg; vocabularis dattigl avonda!
- da far attent er oters, schi els discorran 'zarclem' ainten lour rumantsch. Chegl so davantar igl migler an totta curtascheia e schi pussebel cun umor.

Codeschs tgi son esser gidevels e nizzevels per sa scolar e perfecziunar an dumondas digls germanissem dattigl

er, dasper igls vocabularis digls divers idioms.

(Varda: Pled rumantsch 'Sport'
Ediziun Ligia Romantscha)

Tranter Rumantschs – angal rumantsch da vaglia!

Gl'è franc: angal schi nous nettagiagn noss lungatg da tottas 'maclas' e da tots 'tatgs', sa preschainta el an sia veira bellezza, catta el l'admiraziun digls blers ameis tgi el ò dapartot, resta el egnà dallas pedras culturalas da nossa patria!

Las cefras sereferesch an agls figls da lavur.

Tge pò avoir mano tar la situaziun dad oz digl rumantsch?

- Igl Grischun sot domini d'imperatours germans, on tarmess ministerials tudestgs, la sedia episcopala a Coira era savens occupada d'uestgs da glianga tudestga
- Anturn 1200: igls barungs da Vaz teiran notiers igls Gualsers, Valesans tudestgs (Sursaissa, Portenza, Mot, Tavo)
Immigraziun er dad oters esters, zont siva dall'arsa da Coira 1464, chegl pir dretg siva dall'antschatta digl turissem 1880, ed an massa siva da 1950.
- Nigna litteratura rumantscha anfignen 1500. «Rumantsch ins saptga betg screiver!» Anfignen veadaint per igls 1700 èn tots documaints an tudestg.
- Igl commers sur igls pass grischungs pratendan ferm contact cun commersants esters, blers dalla Bassa e Germania: ins stò saveir tudestg. Pir dretg siva digl svilup turistic.
- Per sarveir agls giasts esters: inscripziuns d'otels ed affars tot an tudestg, posta e veiadafier fon igl madem. Cotras è gio igl maletg dalla cuntrada enpo tudestg.
- Noss giovens ston sa scolar ed amprender mastier orsoura, tar Tudestgs. Consequenza: els son angal las expressiungs tudestgas digl mastier.
- Negligenza digls Rumantschs sez: mancanza da «luschezza» per igl sies lungatg tot agen. Sa dattan betg fa-deia d'integrar p.ex. donnas maridadas cun Rumantschs. Noms d'unfants esters.
- Revoluziun dalla tecnica, zont tar igl traffic motoriso: muniungs da novas expressiungs tgi dat betg anc an rumantsch.
- An stizungs modernas: tot angal products cun scretg se (dasper taliang e franzos) angal tudestg, p.ex. Wachholder-Konfitüre
- Parfign noms da vischnancas rumantschas èn nias tudestgeas (Flims, Alvaneu, Schuls, Zillis), oters existan angal ple an dobel (Scul/Schuls, Domat/Ems, Lenzerheide/Lai).

En documaint per la situaziun momentana digl rumantsch

Constataziuns d'ena correspondentia critica, publitgeidas ainten ena gasetta locala.

È L. ena vischnanca rumantscha?

Ia va pruo dad eir tras vischnanca, da l'evenimentar cugls igls d'ena persunga estra, tgi è pero consciainta da sa catter an ena vischnanca rumantscha.»

Igls exaimpels tg'ia nomn èn occupaziuns pusseblas d'en giast, tgi sa catta tar nous an vacanzas.

Tar tot igls exaimpels sa dat en contact cun en lungatg – igl pi bler cugl tudestg.

– Mias commissiuns fatscha ia an vischnanca. Bliers/as tg'am saleidan sen veia – tge curtaschevel pievel – tots/as an tudestg.

An butteia tots igls artetgels cun explicaziuns an tudestg, talian e franzos, fretga e verdura an tudestg.

Vendeidras am dumondan siva mies giaveischs an tudestg, 2 donnas tgi compran aint raschungan rumantsch ansemen.

– La «Metzgerei», la «Bäckerei», la butteia da «Lebensmittel», igl «Konsum», igls

«Haushaltartikel» ed igls «Wintersportartikel» èn dalunga cattsos.

– Tgartschond igl biro da traffic vei ia ena tavla cun infurmaziun, igl prospect dalla vischnanca menziunescha an ena construcziun tgi la populaziun raschungan rumantsch.

– Giond la seira an la «Milchzentrale» per mies liter latg, saint ia dus pors a ruschanar rumantsch – or sen la piazza da scola igls unfants radunos raschungan rumantsch e tudestg ansemen.

– An ustareia la «Speisekarte» è tudestga.

– Per far ena spassageda am orientescha davart mossaveias: igl «Aussichtspunkt» Crap la tretscha e la «Marienkirche» èn lev da catter. Er tavlas da scumonds èn scretgas tottas an tudestg.

– Lastgeas an vischnanca ed ordvart portan per la gronda part noms rumantschs.

– La dumengia an baselgia – ena messa an tudestg.

– La gasetta «Novitats» am vign vandeida scu gasetta dalla regiun: en tetel rumantsch, cuntign prest dagltot tudestg.

Chesta istorgia sa laschess anc rachintar anavant – mintgna tgi savess anc en exaimpel per la completar.

Chels exaimpels mossan cler: Igl lungatg da comunicaziun an scretg è nossa vischnanca bunamantg redutgia segl tudestg.

Explicaziuns, infurmaziuns tgi pertocan mademamantg indigens scu esters èn scretgas angal an tudestg. Ischan nous rumantschs an vischnanca ena minoritad schi debbla, ans stuainsan sotametter talmantg agl tudestg?

Speranza, tgi nous ancunaschagn nous lungatg scu en scazi cultural, avant tgi gl'è mengia tard.

Scu offerissas te – scu Rumantsch – agls esters ties sarvetschs u products?

Hier: frische Milch

Rascher Öl- und Benzinwechsel

Feinstes Gebäck und Torten

Einheimische Produkte

Schuhreparaturen – sofort

Vielerlei Brotsorten und frische Zöpfe

Achtung: Schulkinder!

Getränke und Spirituosen

Holzschnitzereien

Hier isst man vorzüglich!

Zimmer zu vermieten

Rockkonzert mit Liedermacher

Alle Skireparaturen

Günstig: Handarbeiten

Gottesdienste: 10 und 11 Uhr

Zu verkaufen: Zweifamilienhaus

Jetzt: neuester Fahrplan

Gondelbahn geschlossen!

Überholen, im Zweifelsfalle nie!

Achtung: Steinschlag

Handwerkliche Lederwaren

Gefahr sehen – links gehen!

Unsere Spezialität: Bettwäsche

Letzte Tankstelle vor Autobahn

Gefährliche Piste!

Tge nom dessas te?

Giond scu ester tras la vischnanca rumantscha e vasond dapartot inscripziuns scu chellas cò sot:

Restaurant zur alten Mühle

Ferienhaus Guckhinunter

Tankstelle und Waschanlage

Gewerbeschule

Schreinerei

Pfarrhaus

Bergrestaurant Weisshorn

Bahnhofbuffet

Posthotel

Augenarztpraxis

Postbüro

Sekundarschulhaus

Gemeindeverwaltung

Lebensmittelgeschäft

Bäckerei & Conditorei

Sportgeschäft

Handelsschule

Raiffeisenkasse

Metzgerei zum Wilden Ochsen

Kantonsschule

Gemeindebibliothek

Elektrofachgeschäft

Reparaturwerkstätte

Ainten stizung

Nagliour, scu ainten tia stizung, sast te mussar, sch'te ist en bung e veir Rumantsch, digl tge'agl pe, u en amploter, – betg daple!

Te sast, – **Verkäufer** dattigl betg, angal **vendadras** siervan dretg!
Agl **Brötli** schainsa lò **panet**, scu **Lendenbraten** = igl **filet**.
Per far 'na **Sauce** alla moda dumonda **caders** da far **broda**.
Cun deir per **Gmües** cò: la **verdura** fast te piglveir buna figura.
Ad **Erbsas** dei gio bagn: **arveglia**, schiglio at tgappa per l'ureglia!
'na **Büchsa Sparglas** postan nars!
Dei: vess gugent 'na **beschla spars**.
Vot en **Nussknacker**, dei cun reir: en **smatganouschs** stoi'adaveir.
Gummi da schlogna, puh, navot da bel! ma cun **Kaugummi** veist or scu'n vadell!
Pâtisseries èn navot schi fegnas, dretgs pastiziers fon bungas **tampastegnas**.
Igl **Presseft**, o tge pled spavaint!
Numnagn el bler pi simpel: **lavamaint**.
Per **Sieb** è **coul** igl pled legal.
Agl **Würfel** dei **cadrign** angal.
Druckknopf è bagn **battung da schlop**, tals zoppan ve parfign en gop.
Per **Reissverschluss** la detga dretga è **serasvelta**, **ser'aretga**.
Rissnägels posta gio betg ple, da **gottas plattas** ast daple.
Cun **Büroklammer** egl madem matagn: tgonvignas tignan tot en toc pi stagn.

Lez Saft te compras scu **lugargia**, **Holundersaft** damaias scu **duargia**.
E dovras **Senf** per ties barso fò dar **mustarda**, e fitto!
Vot fors en **Zapfazeier**, te rampung?
Dumonda dretg: **teiracacung**!
Sch'te deist agl bel **petgatarpung** igl **Teppichklopfer**, schlops at dung!
Bettfläschas èn navot pigls peis!
Cun la **bugliotta** ist bel an parveis!
E deist anstagls **Mitgift** = la **dota** survignst suraint anc'na bugliotta.
Pantofflas on aint spir rampigns, per bung tgodign teir'aint **scalfigns**.
Cun **Stiefels** fast te franc sgulada, ma cun **stivagls** direct parada.
Vot a marousa regalar?
Anstagls d'en **Schal** dò en **fular**.
Cun **Kapannägels** vast betg gliunsch, – **rabaizas** portan bler pi tgunsch.
Betg compra fors **Rollschuas**, te nar!
Cun las **rulettas** sast filar.
Anstagls da **Kehrichtsäck** comprar **satgs da pattitsch** stost dumandar.
Nigns **Tiefkühlbeutel**s, tger amei!
Scarnoz per la frestgera dei!
Ed oss:
mai dei da **Kundas** digl consum!
Clients darasan bung parfum!

Rumantsch,
tge smarvegl faschessas d'en Talianger tgi ruschaness igl suandont:
«Caro amico, vieni con me **sul Bahnhof**. Andiamo a Coira col **Zug** per comprare un **Druckknopf**!

Ni schi en Franzos schess:
«Je mange des **Erbsés**. N'aimes-tu pas les **Bohnés**? Ce **Päcker** fait de bons **Brötli**s.»

*Edia dalla Uniung Rumantscha da Surmeir (URS) MOSSAVEIAS.
Prova da cumbatter igls germanissem an furma umoristica ed instructiva.*

La tgatscha geografica

Canoschas igls noms rumantschs da chellas vischnancas?

Ems	Ilanz	Flims
Disentis	Cazis	Basel
Zillis	Martinsbruck	Reichenau
Schiers	Schmitten	St. Moritz
Pontresina	Salux	Ponte
Rothenbrunnen	Trins	Sils
Zizers	Tinzen	Obervaz
Bivio	Tiefencastel	Feldis
Zürich	Brigels	Celerina
Waltensburg	Felsberg	Brienz
Lenzerheide	Süs	Stürvis
Sagens	Genf	Chur
Lenz	Maiefeld	Klosters
Thusis	Rhâzüns	Bergün
Schuls	Alvaschein	

Ordinescha era igls noms rumantschs alfabetic,

- a) Surselva
b) Sotselva

- c) Schons
d) Surmeir

- e) Engiadina
f) oters

Svilup da populaziun 1850–1980

Andomber dalla populaziun grischunga digls treis lungatgs:

1850	Rumantschs	52 000	Tudestgs	44 000	Taliangs	12 000
1980		36 000		100 000		22 000

Te bung chintist,

- a) fò tez igl chint, schi gl'ò do en augmaint
u ena sminuiziun, e per cant?

- b) Chinta anturan an %.

- c) Fò tez en maletg grafic tenor igl schema
suandont:

Per mintgamai 10 000 abitants:

1 cader 1 cm/1/2 cm

Liier cun stretg:

per Rumantschs: cotschen

Tudestgs: blo

Taliangs: verd

Persungas
100 000

50 000

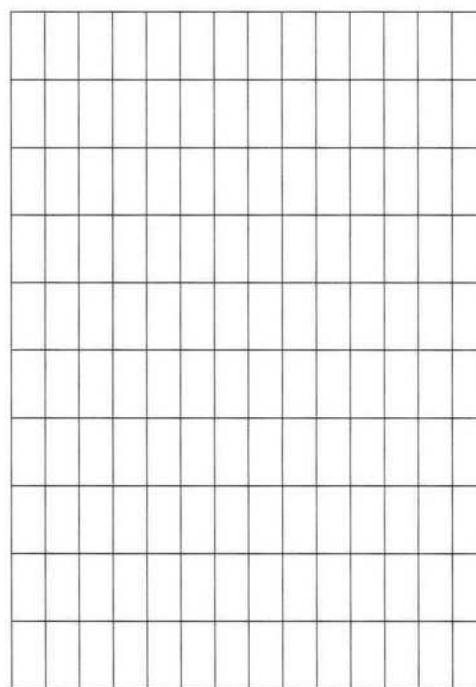
Rum.

Tud.

Tal

0

Onn:

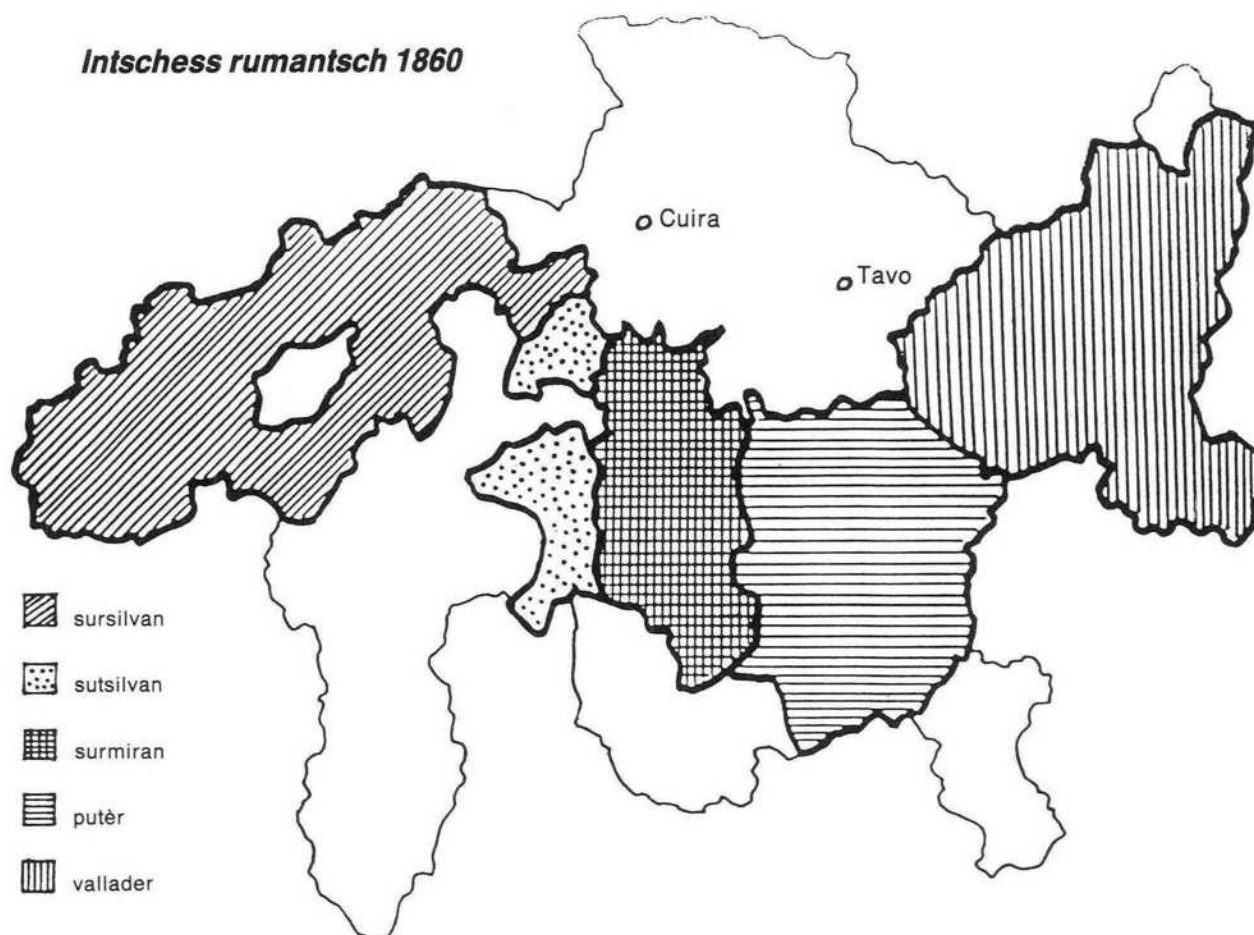

Tud.

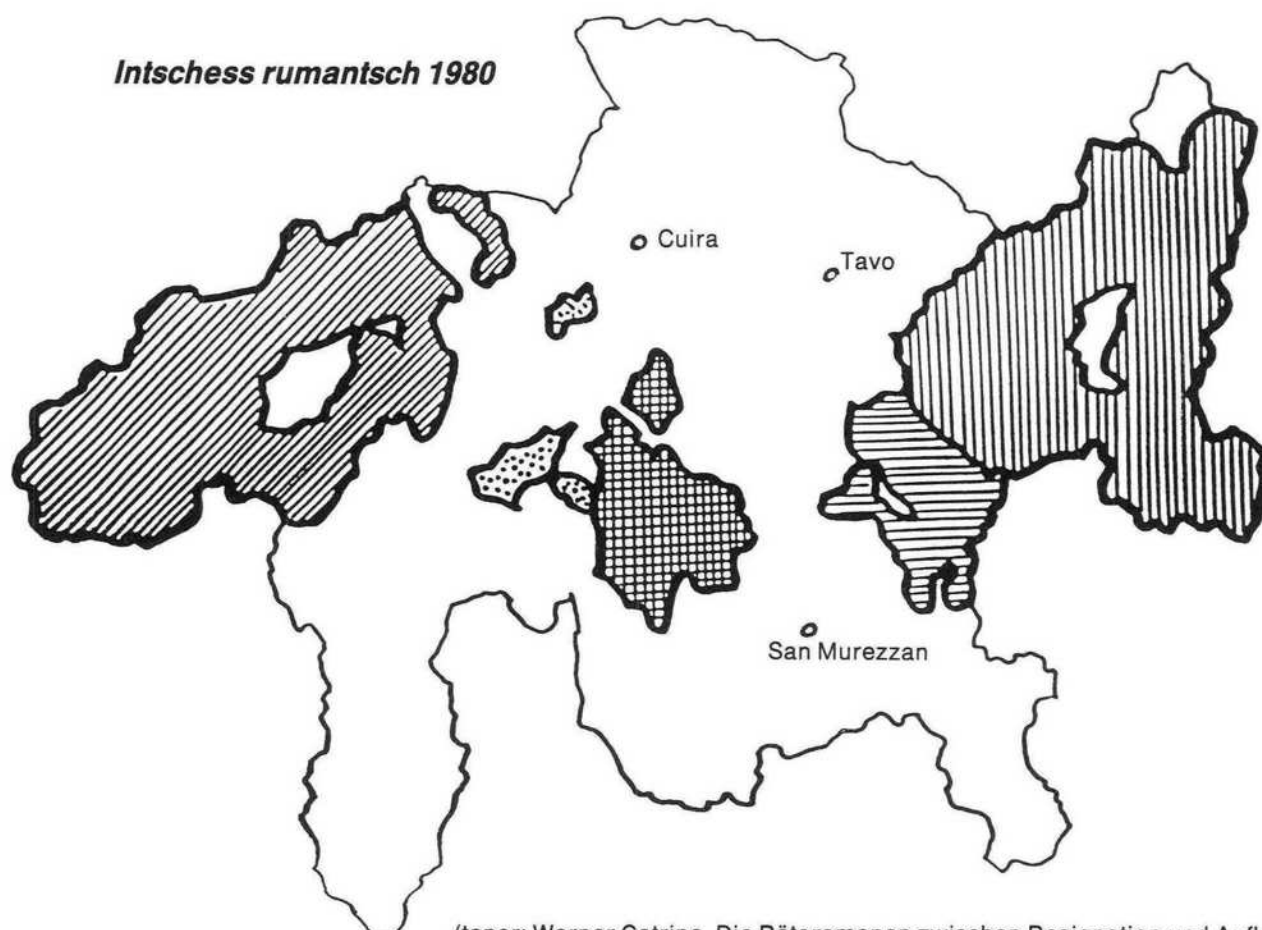
Rum.

Tal.

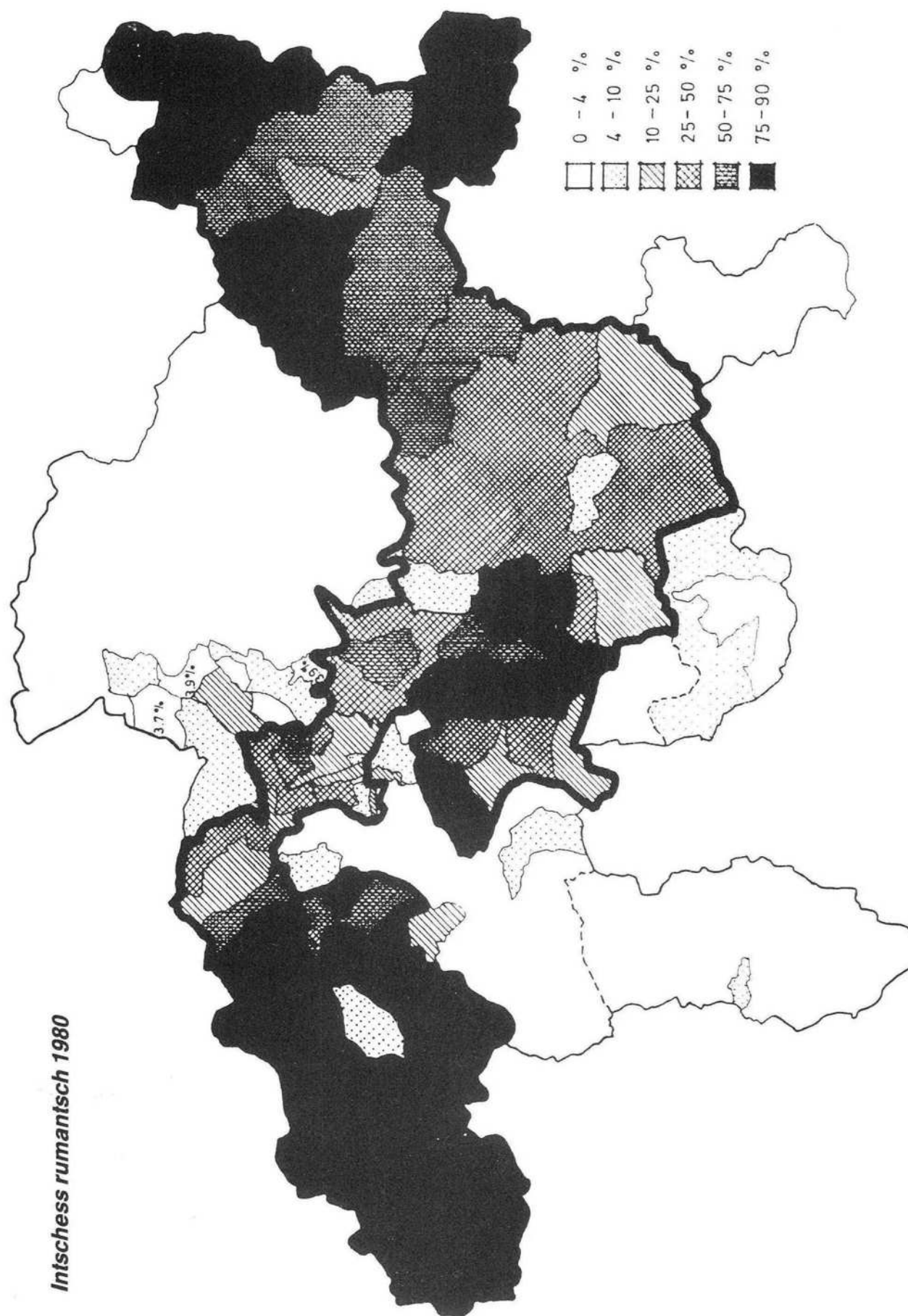
Intschess rumantsch 1860

Intschess rumantsch 1980

(tenor: Werner Catrina, Die Rätoromanen zwischen Resignation und Aufbruch)

Sontgaclau arriva

Ina emissiun da
Florentina Camartin
en collaboraziun cun
Olinda Tschalèr ed
Esther Bigliel

Denter ils beins culturals s'audan era nos usits. Denter ils differents usits anflein nus era quel da Sontgaclau. Quei usit fascinescha ils affons ordvart fetg. En mia lavur da mussadra da scoletta sun jeu onn per onn – entuorn il temps da Sontgaclau – adina puspei perdetga da discussiuns magari hanadas denter ils affons pertucond l'identitad da Sontgaclau. Schegie che la «cardientscha» ch'il Sontgaclau seigi il ver s. Nicolaus che vegni per il di da sia fiasta giu da tschiel per visitar nus, vegn ozildi buca pli representada aschi stediamein sco aunc avon onns, sche muossan las discussiuns davart quei tema denter ils affons tuttina ina certa problematica. Enzacu vegn lu mintgamai il mument nua ch'ils affons sevolvan viers la mussadra cun la damonda, co ei stetti per propi cun quella viseta da Sontgaclau, oravontut partenend sia identitad, e nua ch'el hagi sia tegia egl uaul, etc. Tgei risponder? E co, per buca disfar cun intermediar «savida» in «mund» fascinont e ventireivel egl intern dalla plipart dils affons? Co salvar quei «mund fascinont» e tuttina dir la verdad: primo per amur dalla verdad, en secunda lingua per evitar crisas da

confidanza nunnecessarias (enzacu intervegn mintg'affon tuttina co ei stat propi cun quei «sogn» che viseta ils affons onn per onn). Quellas e semegliontas damondas sepresentan era a geniturs ed a scolasts.

A caschun da seras da geniturs che jeu hai organisau el decuors dils onns davart quei tema hai jeu adina puspei stuiu constatar che biars geniturs han regurdientschas plitost negativas e da tema concernent igl usit da Sontgaclau. Capeivel ch'els han il giavisch da spargnar quellas a lur affons. Malgrad lur bunaveglia ein biars geniturs denton aunc ualti malsegirs, tgei e co els dueien risponder allas damondas da lur affons, concernent Sontgaclau. Buca tut ils geniturs enconuschan era sufficientamein la legenda che ei la basa pigl usit da Sontgaclau. Muort quels motivs hai jeu pia scret questa legenda. En quella versiun sun jeu se spruada da:

- salvar la fascinaziun da quei usit (tgira dallas forzas emoziunalas),
- raquintar la legenda da sogn Nicolaus da Myra als affons (tradir beins cultural-religius),
- schar crescer la personalitad dil Ni-

colaus en moda naturala alla madirezza dad in uestg sogn. Jeu sun numnadamein dil meini che ils sogns (v.d. carstgauns che vegnan presentai a nus dalla Basalgia per exempels d'ina buna veta, ed ein digns da vegnir venerai [denter venerar enzatgi ed adurar fagein nus ina gronda differenza, adurar adurein nus sulettamein Diu]) neschien buca gia sco sogns, mobein daven-tien sogns el decuors dalla veta che madirescha els. Igl affon sa s'identificar cheutras pli bein cun quella personalitad e vegn encuraschus indirectamein d'era sviluppar siu sentir e sedepurtar social.

- dar ina risposta che sto buca vegnir currigida pli tard pertucond la schi impurtonta damonda davart l'identitad da Sontgaclau (verdad preserva da crisas da confidanza).

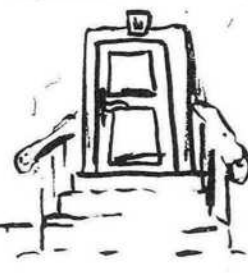
En quella moda hai jeu declarau gia biars onns igl usit da Sontgaclau als affons ed astgau far cheutras l'experientscha ch'ils affons han spitgau cun grond plascher la viseta da Sontgaclau ed evenimenttau quella senza temas ed anguoschas.

Sora Florentina Camartin

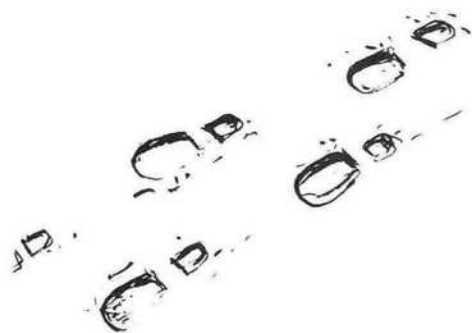
Sontgaclau, nîs bien amît,
gleiti vegr uss en nîs vitg,
el viseta pign e grond
dat curascha per tut onn.

In beinvegni nus fagein
en nîs miez tei salidein!
Sontgaclau, nus selegrein
che nus tei puspei vesein.

Partas ora cun tes vons
muschs a tut ils cars affons
tes survients tei gidar bein
e persuerter nus cantein.

Tes buns plaids lein suandar
ed in l'auter bein gidar,
obedientscha lein er far
tochen che ti pos turnar.

A l'ontgacrau

Gia daditg vein dumandau:

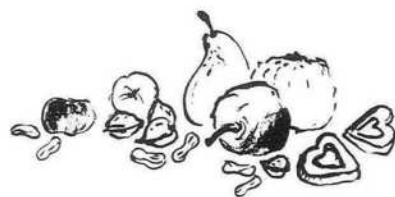
"Mumma, cu vegn l'ontgacrau?"

Nus spetgein ti cun plascher
senza gnanc in stel temer.

Sche nus essan stai sfarfatgs
fai ca stem da quels malfatgs,
quenta mo il bien e bi
che nus vein fatg mintgadi.

Nus a ti enpermettein
oz tut sogn e fermamein
d'esser gl'onn che vegn pulits
in cun l'auter cars e schits.

(Sora Germina Candinas)

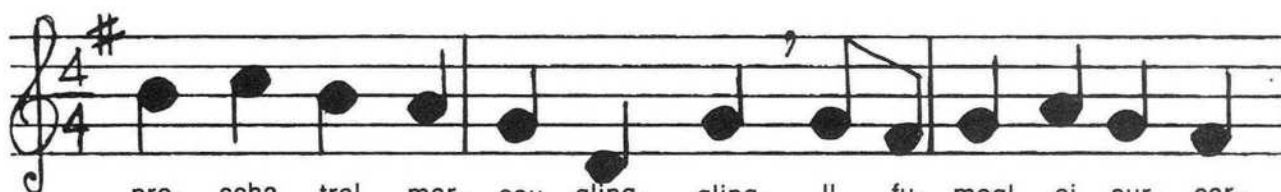

Da Sontgaclau

text e melodia da
Rest Gieri Tschuor

Son- tga- clau cun gronds sbar- gats gling, gling. Va en
Son- tga- clau cun siu sca- lin gling, gling. Mei- la
Son- tga- clau ha bia qui- taus gling, gling. Pils af-

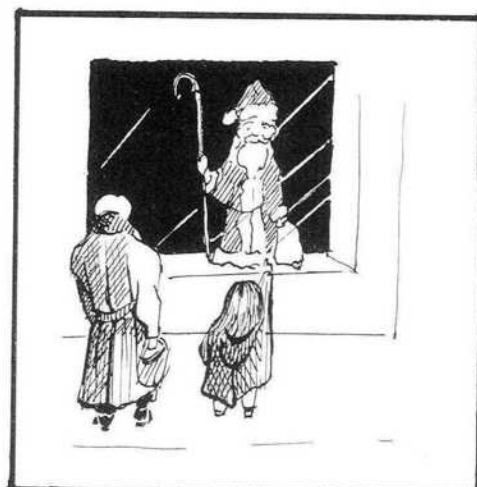

pre- scha tral mar- cau gling, gling. Il fu- megl ei sur- car-
nuschs e bi- scu- tins gling, gling. Por- ta als af- fons sca-
fons en vitgs mar- caus gling, gling. Gie buc in ha'l em- bli-

gaus, gling, gling, cun sa- cuns e tor- tas aunc, gling, gling.
din, gling, gling, a Gion Paul Flu- rin Gio- nin, gling, gling.
dau, gling, gling. In re- gal a tuts pur- tau, gling, gling.

*Tschenta quels maletgs ella dretga successiun.
Scriva tier mintga maletg in pèr construcziuns.*

Sontgachau svida il sac!

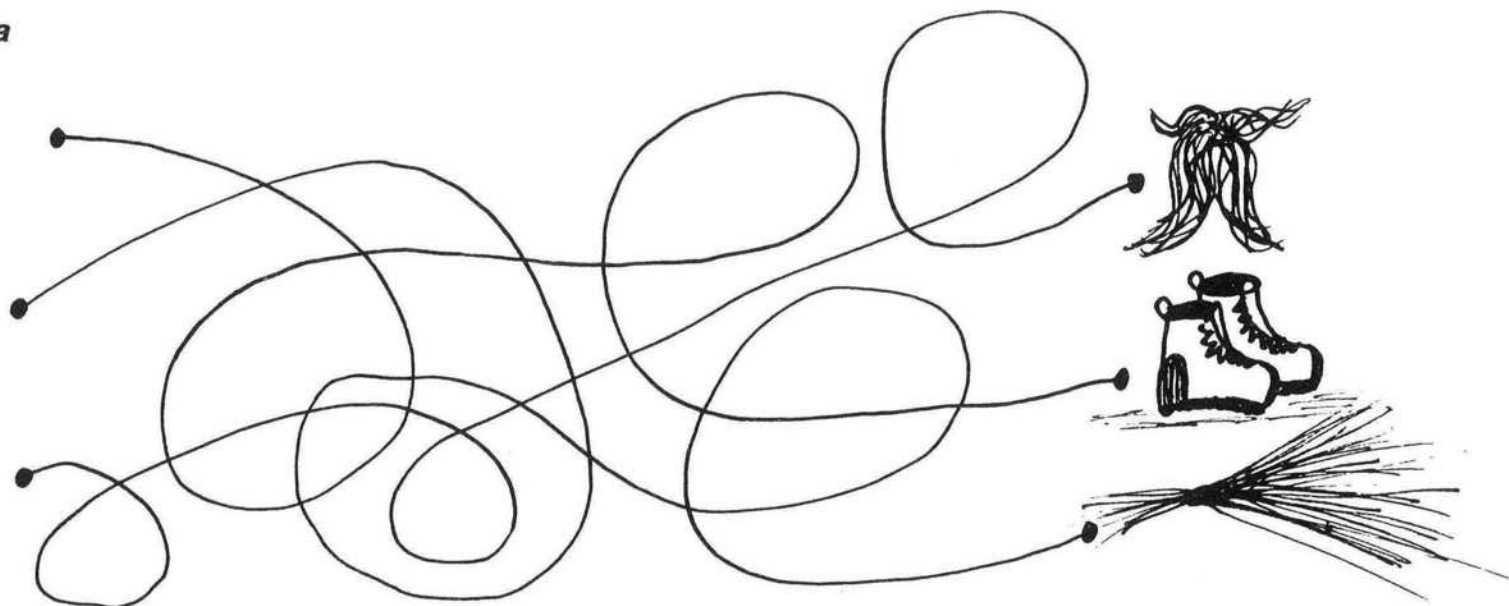
.....malegia e scriva!.....

Enquera la dretga via

lils calzers

la torta

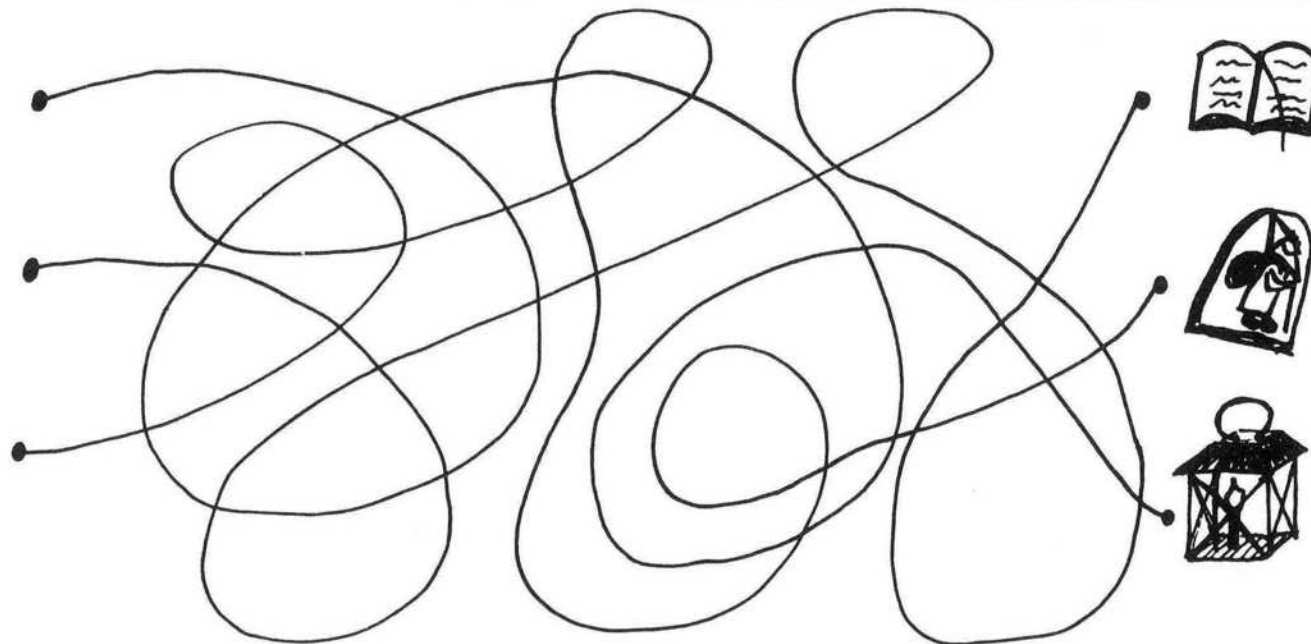
la barba

La latiarna

il cudisch

la piziulta

Tgei auda ensemen?

bran

tor

cu

bar

ta

disch

ba

ziul

na

ti

man

pi

tiar

la

ta

sin

O beinvegni, Sontgaclau!

Cun curtesia

cump.: Giusep Huonder
text: Sr. Florentina Camartin

O bein-ve-gni, Son-tga-clau, ditg sin tei ha-vein
fas a nus bein en-cla-men, che nus duein min-tga
spi-tgau. Ti che eis schi ge-ne-rus, das cus-segls
mu-ment es-ser buns cun tuts car-stgauns, se-gi-dar
e nuschs a nus. En tiu cu-disch has no-tau
cun pigns e plauns. Dieus tei pa-ghi mel-li ga,
ton-tas caus-sas dil var-gau, bia-ras bu-nas, mo
nus lein tei mai em-bli-dar. „In bien via-di“ schein
er schlia-tas, lein mi-rar, tgei che ti cat-fas.
a ti, sche ti stos uss pi-a ir.

Canzun per Sontgaclau

Cun legria

cump.: Giusep Huonder
text: Sr. Florentina Camartin

Per las vi - as da nies vitg aud' ins oz gia
J - na su - tga pre - pa - rein per il sogn che
bien e ditg ils bran - sins da Son - tga - clau, che
nus spi - tgân ed en re - tscha us - sa stein ed
nus vein schi vess spi - tgau. Frars e so - ras uss
el lu be - ne - ven - tein: „Bu - na se - ra Son -
ve - gni, spert en sti - va lein nus ir, lu
tga - clau, o tgei cletg che has an - flau uss
vegn el franc er tier nus, dat a nus za -
la vi' e - ra tier nus, ch'es - san oz em -
tgei pre - zius .
pau ner - vus .

La stalla da Betlehem – Ei Jesus naschius en ina stalla?

27-11-86, 9.30 emissiun
01-12-86, 9.30 repetiziun

Per entscheiver

Nadal ei senza dubi la fiasta dallas fiastas. Onn per onn munta ella per nundumbreivels affons e per mellis e mellis carschi il tiern culminont eifer igl onn. Nadal ei era aunc oz in eveniment egl entir mund cristian. Il vierv ei daventaus carn – Dieus ei daventaus carstgaun. Da Nadal vegn sia naschientscha festivada cheu sin tiara.

Gia da vegl enneu han ils pievels cristians enzugliu quella fiasta en simbols misterius e sviluppu usits ed isonzas remarcablas. Nadal croda ual 2-3 dis suenter la viulta dil sulegl, pia l'entschatta digl unviern. Nus savein che quella viulta dil sulegl haveva pils pievels pagauns ina impurtonza nundetga. La baselgia cristiana ha salvau quella fiasta paganila, mo dau ad ella in niev cuntegn, numnadamein la festività dalla naschientscha da Jesus Kristus, Salvader dil mund. La fiasta dalla glisch pils pagauns daventa fiasta da spindrament pils cristians.

Geografia e historia

Dil temps da Cristus fuv la Palestina ina tiaretta sper la Mar mediterrana che fuv dividida en pliras regiuns. Sper la Mar morta el sid secattava la regiun da Giudea, enamez Samaria ed el nord la Galilea cun il lag Genesaret.

Gia 63 onns avon Cristus cumparan ils Romans en Palestina. Intec allaga vegnan tuttas regiuns sut il domini dils Romans. Bein han certas regiuns silmeins per temps aunc in agen retg. Retg e reginavel fuvan dalurenneu dependents digl imperi roman.

La naschientscha da Jesus croda buca sigl onn 0; probablamein eis ella succedida igl onn 7 ni 6 avon l'entschatta dall'era cristiana. Quella stuscheda d'onns deriva da cheu, ch'in perdert pader dil sisavel tschentaner, che voleva quintar ora igl onn da naschientscha da Jesus, ha fatg in sbagli.

Igl onn 40 a.Cr. daventa Herodes per grazia dils Romans retg dalla Giudea. Suenter treis onns ha el conquistau Jerusalem ed ei secasau leu sco retg. Beingleiti reussescha ei ad el da sutta-

metter l'entira Palestina sut siu giuv dir e crudeivel. Sco menziunau fuv siu reginavel ina provincia egl imperi roman. Herodes ei morts 4-3 onns a.Cr., Jesus ei denton naschius el temps ch'el viveva aunc. A Ruma regeva da gliez temps igl imperatur Augustus, il medem che ha incorporau nosa Rezia el stadi roman.

Ils quater evangelis e la naschientscha da Jesus

Igl ei interessant da leger ella Bibla co ils quater evangelis raquantan dalla naschientscha da Jesus. S. Mattiu entscheiva gl'evangelis cun la genealogia da Jesus (Mt 1, 1-17). Silsuenter menziunescha el la relaziun denter Giusep e Maria. Për tier la vegnida dils Treis sabis di quei evangelist nua e cu Jesus seigi naschius, numnadamein a Betle-

hem en Giudea dil temps che Herodes fuv retg (Mt 2, 1-12). S. Mattiu ei il sulet che tracta pli da rudien l'appariziun dils Treis sabis, la fuigia en Egipta, il mazzament dils affons da Betlehem ed il retuorn ord l'Egipta a Nazaret (Mt 2, 13-23). El menziunescha mo fetg cuort l'annunziaziun a Maria, plaidda nuot dalla viseta alla parenta Elisabet ed era buca dils aungels che han annunziu la naschientscha da Jesus als pasturs. S. Gion, il precursur, cumpara tier Mattiu per el mument che Jesus ei sil precint d'entrar en sia veta publica. Igl evangelis tenor s. Marc entscheiva për cun las preparativas per igl operar public da Jesus. En siu emprem capetel plaidda el cuortamein da Gion sco precursur da Jesus (Mc 1, 1-8). El cuntinuescha cul Batten da Jesus el Jordan (Mc 1, 9-11), e cun menziunar la tentaziun el desiart ei la veta publica da Jesus gia en rocla (Mc 1, 12-13).

Suenter ina cuorta prefaziun descriva igl evangelist s. Lucas il pli extendiu ils schabetgs avon, duront e cuort suenter la naschientscha da Jesus. Remarcablamein scriva el nuot dalla viseta dils Treis sabis e dalla fuigia en l'Egipta. Sulet s. Lucas rapporta dalla surtagliada, dalla presentaziun el tempel e dalla sentupada cun Simeon ed Anna (Lc 2, 21–38). En cuortas tratgas fa el paleis dalla veta retratga da Jesus sco affon a Nazaret. En quella perioda croda era la scena da Jesus cun du-disch onns el tempel sedisputond culs docturs (Lc 2, 39–52). Per la historia ei il tierz capetel da s. Lucas zun interessants. Alla fin da quel scriva era el ina genealogia da Jesus (Lc 3, 23–38). Senza indicaziuns historicas ni geograficas entscheiva s. Gion siu evangeli cun in prolog fetg abstract ed en fuorma filosofico-teologica. «Il vierv ei daventaus carn e restaus denter nus» (Gn 1, 1–18). Gia en quei prolog menziunescha el mo cuort Gion, il precursor che dat perdetga per quel che vegn suenter el mo ch'era avon el.

Usits ed isonzas en Palestina

Ozildi ch'ins sa sesurvir da metodos modernas per perscrutar scientifica-mein la folclora e las tradiziuns popularas da societads anticas, levanta la naschientscha da Jesus ual en tals cercchels pli e pli gronda atenziun. En quei grau ei oravontut igl evangeli tenor s. Lucas ina reha fontauna. Quei evangelist ei, sco nus vein viu sisura, sefatschentaus il pli intensiv cun la naschientscha dil Messias. En siu rapport vast ed extendiu sezuppan in tschuat usits ed isonzas practicablas denter il pievel dalla Giudea e Galilea che viveva da lezzas uras.

Ei fuva nuota zatgei aparti sche gliued pli semplu duvrava in pursepen sco tgina pils affons pigns. Plinavon fuva ei isonza ch'ins enzugliava quels pigns silmeins duront lur emprems meins en piazs e faschas.

Lu visitavan parents, amitgs ed enonuschents ils geniturs dil nievna schiu per gratular e giavischar la benedicziun da Diu. Ins mussava beinvuglientscha cun purtar auguris e sempels schenghetgs. Schizun gliued jastra che sesanflava casualmein ella vischinonza sesenteva obligada tier tala isonza. Ils regals dils Treis sabis corrispunderan senz'auter a quei usit; mo fuvan lezs schenghetgs pli custeivels cun quei ch'els sesentevan buca tier la cuminonza pli stretga. Cheutras vulevan quels buns sabis era selegitimmar en moda pli speciala.

En semeglionta maniera sco ils aungheis han annunziu la vegnida dil Salvader als pasturs a Betlehem, annun-

zian ils Beduins aunc oz la naschientscha d'in feigl. Cura ch'ina dunna parturescha in affon, spetgan ils buobs sin la nova e schigleiti che las femnas han detg ei ad els, cuoran ei ton sco ei pon e mintgin vul esser gl'emprem che di al bab la buna nova: «el-bisharah, el-bisharah», q.v.d. «Legreivla nuviala, legreivla nuviala, a ti ei naschiu in feigl». Igl ei zun remarcabel, co l'annunziun dils aungheis secuarcla cun la formulaziun dils Beduins: «Jeu annunziel a vus ina legreivla nuviala».

Stalla ni cuvel?

Surtut nossas veglias canzuns da Nadal raquantan che Jesus seigi vegnius parturius a Betlehem en ina stalla. Quei ei denton nuota schi segir. Il commentari ella Bibla per Scola e Pievel manegia che Maria e Giusep hagien probablamein anflau suttetg en in dils numerus cuvels ella cuntrada da Betlehem. Ton igl evangelist s. Lucas sco ils auters treis plaidan ni da stallas ni da nuegls e nuot da cuvels, en quei grau insumma neginas indicaziuns. Secund las novas perscrutaziuns scientificas ei Jesus ualti probabel naschiu en ina semplu casa privata per quei ch'ei aveva buca plaz egl albiert. Ei pudeva fors esser la casa d'in enonuschent da Giusep ni Maria. Schebein Giusep e Maria fuvan tut persuls el mument dalla naschientscha ei aunc in'otra damonda.

Els messadis dils evangelis da s. Lucas e s. Mattiu che tractan la naschientscha dil Messias vegnin nus confruntai cun usits ed isonzas dil pievel dalla Palestina. Abstrahau dalla muntada teologica che quella naschientscha retscheiva tras la s. Scartira, pudess ins dir d'in eveniment legreivel, denton buca maisudiu per dus conjugals plitost paupers che ein sin viadi.

Litteratura:

- Walter Bühlmann: «Kam Jesus in einem Stall zur Welt?» *Schweizer Schule*, november 85
- Neue Jerusalemer Bibel, Freiburg, Basel, Wien, 1985
- Bibla per Scola e Pievel, Curia Episcopala Cuera, 1973

Dretgs d'auturs:

- Prof. dr. Walter Bühlmann, Obergütschstrasse 14, 6003 Luzern
- Karl Eigenmann, Vonwilstrasse 29, 9000 S. Gagl (maletgs per la historia da Nadal)

Preparaziun per l'emissiun

- a) Entginas propostas per las classes mesaunas (4.–7. cl.):
 - Schegie ch'ils affons enonuschan pli u meins la historia da Nadal eisi buca ord via da tractar quella danovamein cun raquintar, preleger ni schar leger, quei cunzun el temps d'Advent.
 - Il scolast sa raquintar u preleger l'istoria tenor Silja Walter: «La benedicziun emper-messa» (versiun romontscha), capetel: «La benedicziun daventa in carstgaun» pag. 77–86 (buca mussar il maletg!)
 - Fotocopiar ils 4 maletgs nr. 6–9 en quest carnet e reparter els a scadin solar. Sch'ins vul sa ins schar colurar els e scriver sut mintga maletg entginas construcziuns.
- b) Propostas per las classes aultas:
 - Studiar (ev. en gruppas) co ils quater evangelists annunzian la naschientscha da Cristus. Cheu sto ins metter a disposiziun ils texts corrispundents dalla Bibla:
 - Mattiu capetel 1 e 2
 - Marc 1, 1–9
 - Lucas capetel 1, 2 e 3
 - Gion 1, 1–34
 - Per simplificar sa ins era fotocopiar. «Ils quater evangelis e la naschientscha da Jesus» e reparter a scadin solar per leger e studiar.

Ual avon l'emissiun: Fotocopiar e reparter a scadin solar la carta da Palestina e nos 5 maletgs. (La part sut dils maletgs savein nus volver anavos per spargnar plaz sil baun.) La carta e quels 5 maletgs duess mintga solar haver avon el duront l'emissiun.

Suenter l'emissiun

Proposta per las classes mesaunas: Fotocopiar e reparter il feigl «Mias notizias».

Discuors en classa ni en gruppas. Sligiar quels pensums.

Proposta per las classes aultas: Fotocopiar e reparter il feigl nr. 11 «Dils 4 evangelists».

Tschentar en mintga sparta 0, 1, 2 ni 3 puncts.

Quintar ensemen tut ils puncts verticalmein e nus vesein tgei evangelist che ha descret pli u meins extendiu la naschientscha da Jesus.

Quintar ensemen ils puncts horizontalmein e nus vesein tgei scena che survegn pli u meins impurtonza.

Da caravansarias e rubadurs

Tras la Tiarasontga regeva pli u meins adina in viv traffic da viandonts e rauba. Perquei sesanflavan sper vias bein frequentadas specials albierts empau pli gronds. Nus numnassen tals hotels, motels ni forsa era hospezis sco da vegl sper las vias da nos pass muntagnards. Quels albierts numnavan ins leu en Palestina caravansarias. Probabel deriva quei num dalla caravanna che tilava tras tiara e desiart. Ina caravansaria (mira maletg) fuva in grond baghetg en fuorma quadrata cun ina vasta cuort interna. Leu secattava pil solit era ina cistiarna cun aua. En quella cuort vegnevan ils animals scargai e schai orasut. El plaunterren dalla caravansaria cun petgas ed arcadas anflavan animals e rauba da transport suttetg. Suren ell'emprema alzada sesanflavan las combras d'albiert pils carstgauns sin viadi.

En l'istoria dil Veder Testament raquenta il profet Jeremias era d'ina caravansaria. Igl onn 587 a. Cr. ha quei profet stuiu fugir cun aunc auters Israelits en l'Egipta. Sin lur fuigia ein els sefermai sper Betlehem ella caravansaria che senumnava da lezzas uras «Kimham.» Betlehem schai sper la via che meina da Jerusalem a Hebron (Jer 41, 17).

Ei saveva tgunsch capitar che gl'albiert fuva occupaus tochen tiel davos plaz ed ins stueva perquei maner ordeifer la caravansaria. Ins raquenta digl enconuschent Rabbi Agiba (entuorn 100 s. Cr.) ch'el hagi per siu cletg inaga buca obteniu suttetg, pertgei gest lezza notg hagi ina squadra da rubadurs spogliau e mazzau ils hosps dalla caravansaria. Meinsvart schabegiava ei che ustiers nauschs e maligns fagevan cumplot cun laders e bandits. El sid dalla Palestina deva ei per ina frida in da quels schanis. Da notg leventava el magari ses hosps schend ch'els dueigien schiprest sepreparar pil viadi, pertgei ina caravanna seigi sin via ed els possien ual tilar ensemen cun quella vina von tral desiart. En verdad fuva ei bandits che rubavan ils paupers viandonts. La preda vegneva lu partida denter els ed igl ustier.

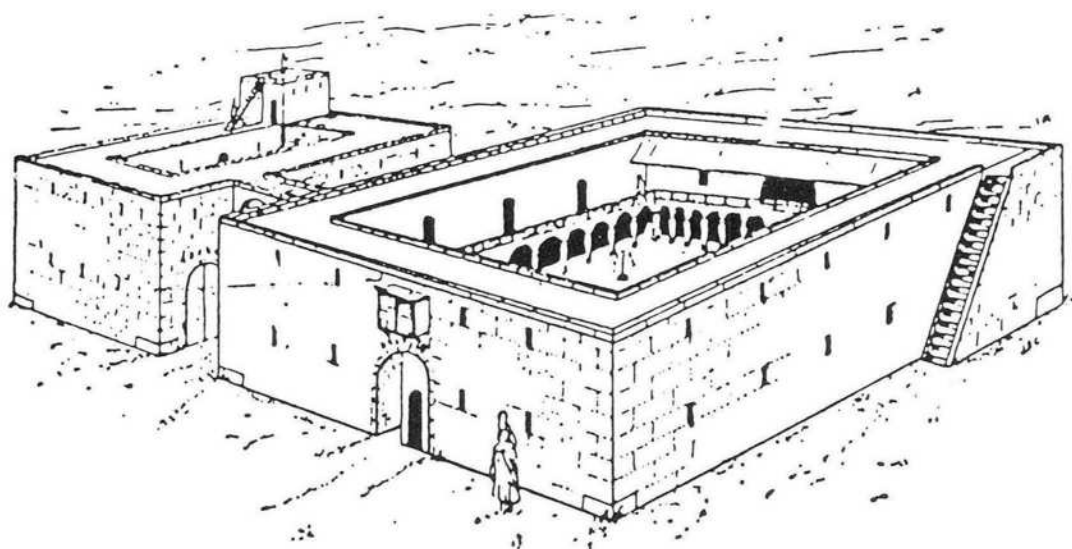
Ord igl evangeli tenor s. Lucas: 2, 4–7, 10–11

⁴Era Giusep ha bandunau il marcau da Nazaret en Galilea ed ei serendius en Giudea el marcau da David, numnaus Betlehem, perquei ch'el era dalla casa e schlatteina da David. ⁵El ei vegnius per sefar enscriver cun Maria sia spusa che fuva purtonta. ⁶E ferton ch'els eran leu, ein ils dis secumpleni ch'ella dueva parturir. ⁷Ella ha parturiu siu fegl empremnaschiu, ha enfaschau el e mess en pursepen, perquei ch'ei fuva buca plaz per els ella casa d'albiert.

¹⁰Mo igl aunghel ha detg ad els: Buca temei! Mirei, jeu annunziel gronda legria a vus, e quella vegn a tschaffar tut il pievel: ¹¹Oz ei naschius a vus el marcau da David in Salvader; quel ei Cristus il Segner.

Ord igl evangeli tenor s. Mattiu: 2, 1–2

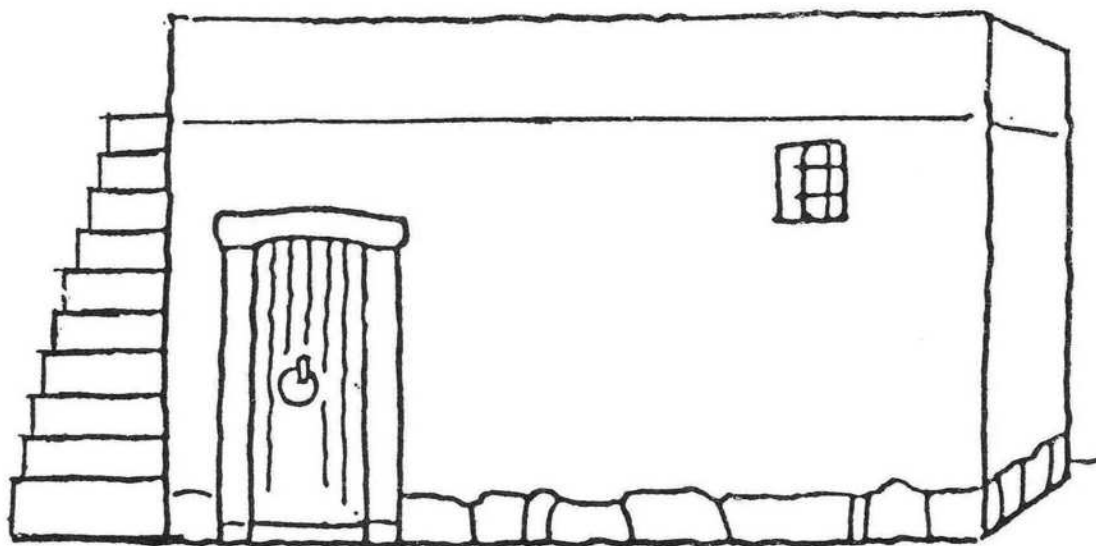
¹Cura che Jesus ei naschius a Betlehem en Giudea dil temps dil retg Herodes, cheu ein sabis vegni digl Orient a Jerusalem² ed han dumandau: Nua ei il nievnaschiu retg dils Gedius? Nus vein viu sia steila egli Orient ed essan vegni per adurar el.

This image shows a blank sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

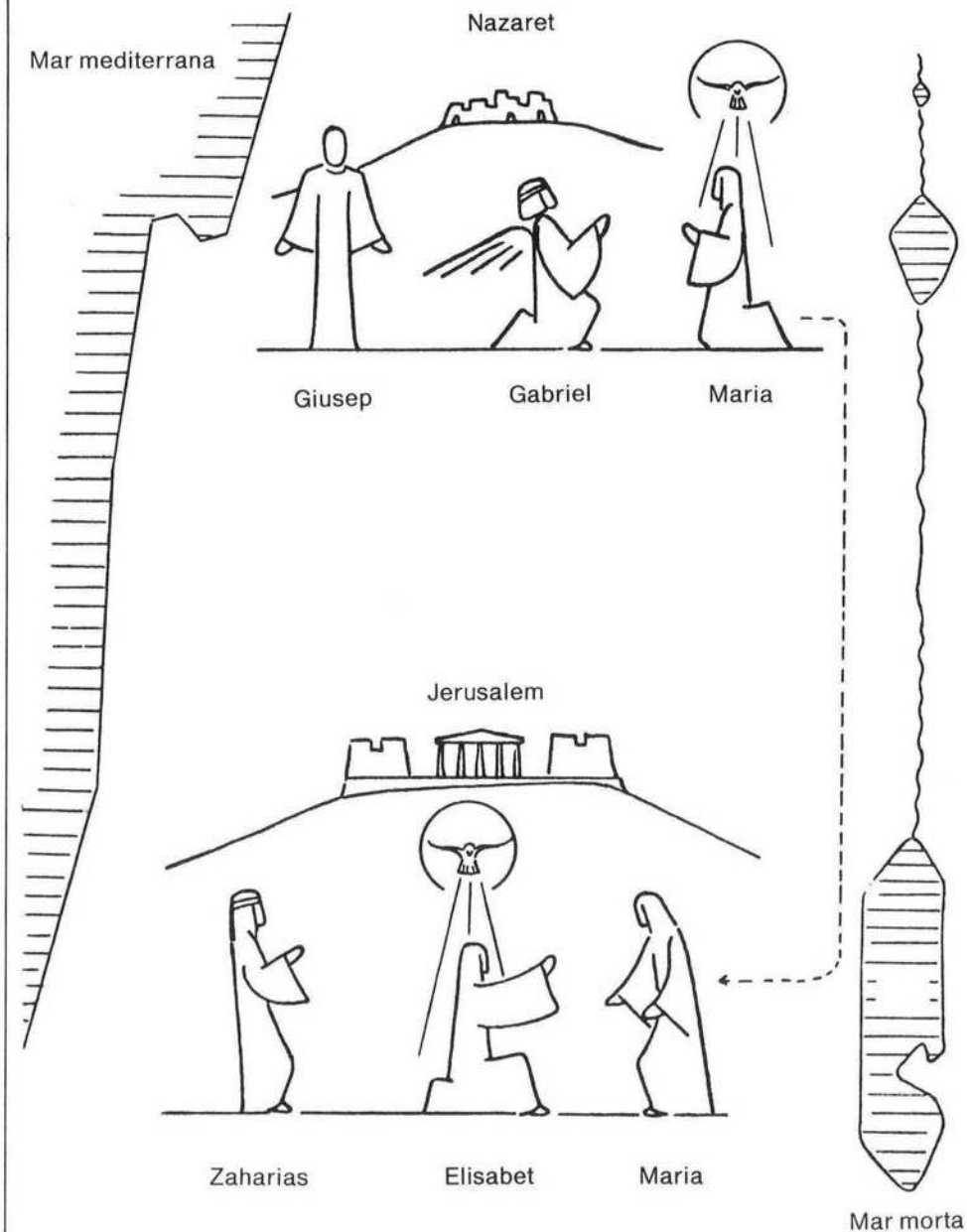

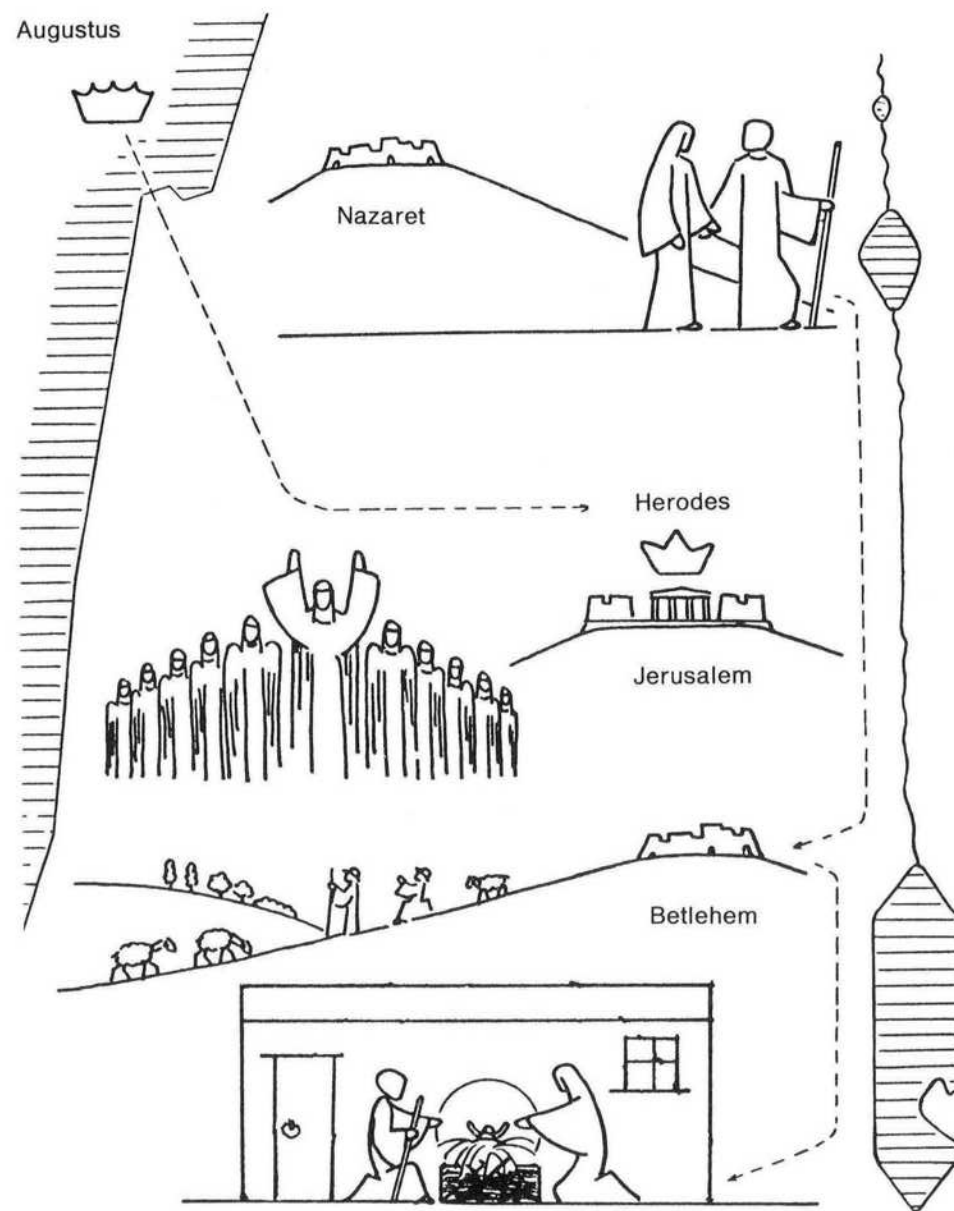
Annunziaziun dalla naschientscha da Jesus

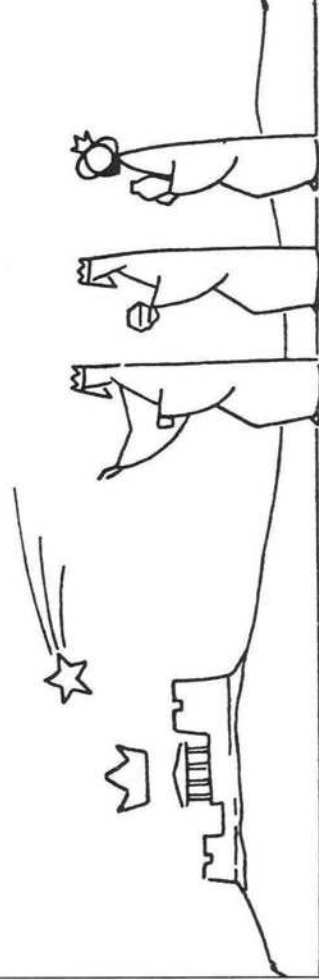
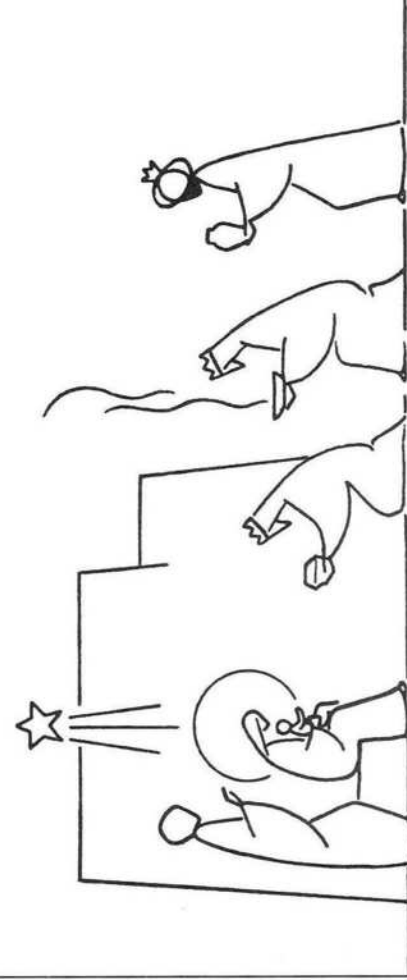
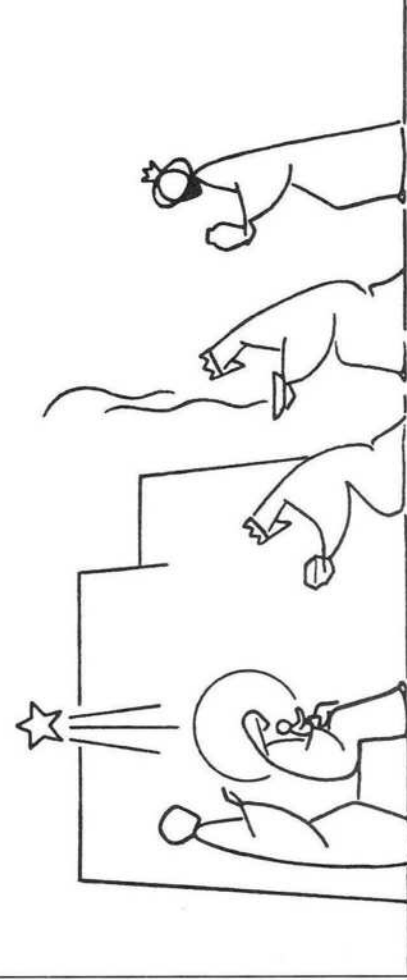
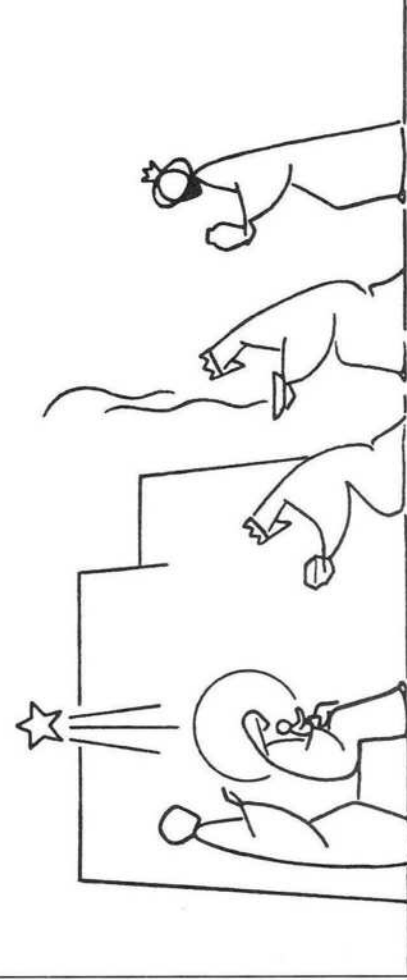
6

La naschientscha da Jesus

7

Ils Treis sabis digl Orient 	8 	9 La fugia en Egipta
		
		

Jerusalem

Betelehem

Nazaret

Mias notizias

- Giusep e Maria habitavan a . . .
- Tgi fuvà imperatur a Ruma dil temps che Jesus ei naschius?
- Giusep fuvà ord la schlatteina da . . .
- Tgi ha annunziau la legreivla nova als pasturs sper Betlehem?
- Scret il pli bia dalla naschientscha da Jesus ha igl evangelist s. . .

.

.

. . . .

.

. . . .

*Legia l'emprema letra ch'ei ella candeila da sum tochen dem e ti has il num per la fiasta da, _____ ils 25 da december.

Nua ei Jesus naschius?

.

Ir cun la steila e representar ils Treis sabis ei in bi . . .

. . .

Tgei han ils Sabis regalau sper entscheins e mirra?

. .

Ils 24/25 da december festivein nus la fiasta da . . .

.

En tgei marcau habitava il retg Herodes?

.

Il cuntrari da bass ei . . .

. . .

*Legia l'emprema letra ch'ei ella steila da sum tochen dem e ti has il num per la fiasta da, _____ ils 6 da schaner.

Mt = Mattiu capetel 1 e 2
Mc = Marc 1, 1–9

Lc = Lucas capetel 1, 2 e 3
Gn = Gion 1,1–34

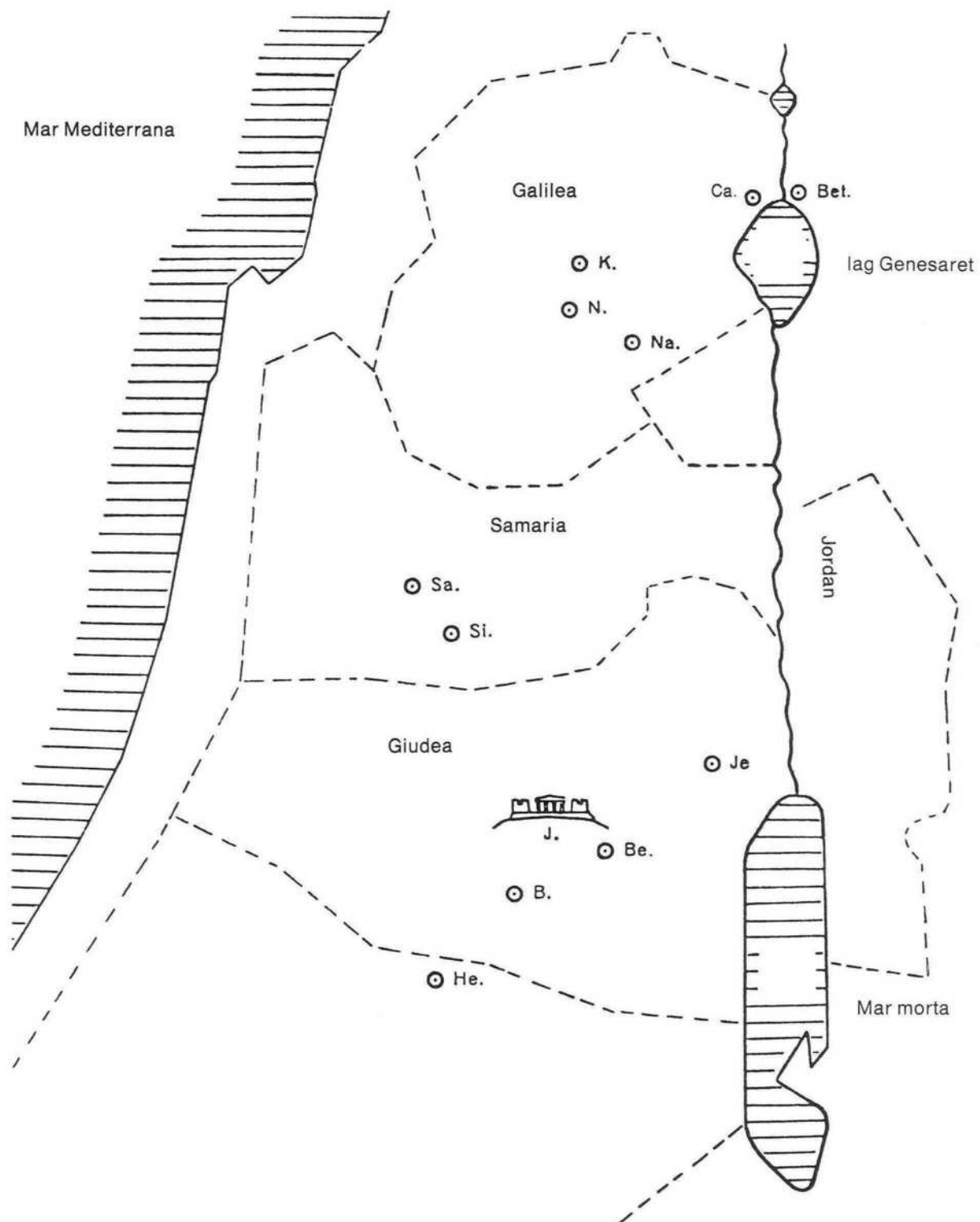
Reparta puncts: 0 = buca menziunau
2 = descret pli da rudien

1 = descret mo fetg cuort
3 = fetg minuzius

	Mt	Mc	Lc	Gn	total
– Indicažiuns geograficas e historicas					
– Genealogia da Jesus					
– S. Gion Battista, il precursor					
– Annunziaziun a Maria					
– Relaziun Giusep e Maria					
– Viseta tier Elisabet e Zaharias					
– Naschienscha da Jesus					
– La viseta dils pasturs					
– La viseta dils Treis sabis					
– Surtagliada da Jesus					
– Presentaziun el tempel					
– Fuigia en Egipta					
– Mazzament dils affons					
– Retuorn ord l'Egipta					
– Veta retratga a Nazaret					
Total					

* Quenta ensemen tut ils puncts verticalmein e ti vesas tgei evangelist che dat pli u meins impurtonza all'annunziaziun dalla naschienscha da Jesus.

* Quenta ensemen tut ils puncts horizontalmein e ti vesas tgei scena che survegn pli u meins impurtonza!

J. Jerusalem
Je. Jeriho
N. Nazaret

Na. Naim
B. Betlehem
Be. Betania

Bet. Betsaida
He. Hebron
Sa. Samaria

Si. Sihem
C. Cana
Ca. Cafarnaum

Sligaziuns

Legenda tiels fegls da lavur 1–5

1 Igl albiert, la schinumnada caravansaria. Ella consista ord in grond baghetg en fuorma quadrata e cun ina cuort interna nua ch'ins lai orasut e scarga ils animals.

2 Albiert (caravansaria) en Palestina. Las arcadas cun petgas circumdeschan la cuort e dattan suttetg als animals. Ina scala da crap meina sisura ellas combrettas pils viandonts.

3 Nus vesein ina sempla avdonza mo d'ina stanza. Ils animals stattan in tec pli bass. Sper la pintga scala che meina si ella stanza d'habitar ein ils pursepens. Savens vegnan ils affons pigns mess en leu. Sin nies maletg secatta gl'affon pign denton en ina reit stendida.

4 Aunc oz vegnan ils nievnaschi tier la glied pli paupra ella vischinonza da Betlehem zugliai en piazs e ligiai cun faschas liungas da rests da teila. Quei daventa per ch'il pign sappi buca muentar peis e bratscha. Ins tschenta lu gl'affonet en in pursepen. Perquei di era la bibla: «Maria ha zugliau Jesus en piazs e tschentau el en in pursepen».

5 Sempla casa cun ina pintga finiastra. Talas casas deva ei dil temps da Cristus els vitgs e marcus dalla Tiarasontga.

Dils quater evangelists

Mt = Mattiu capitel 1 e 2
Mc = Marc 1, 1–9

Lc = Lucas capitel 1, 2 e 3
Gn = Gion 1, 1–34

Reparta puncts: 0 = buca menziunau
2 = descet pli da rudien

1 = descet mo fetg cuort
3 = fetg minuzius

	Mt	Mc	Lc	Gn	total
– Indicaziuns geograficas e historicas					
– Genealogia da Jesus					
– S. Gion Battista, il precursor					
– Annunziaziun a Maria					
– Relaziun Giusep e Maria					
– Viseta tier Elisabet e Zaharias					
– Naschientscha da Jesus					
– La viseta dils pasturs					
– La viseta dils Treis sabis					
– Surtagliada da Jesus					
– Presentaziun el tempel					
– Fuigia en Egipta					
– Mazzament dils affons					
– Retuorn ord l'Egipta					
– Veta retratga a Nazaret					
Total					

* Quenta ensemen tut ils puncts verticalmein e ti vesas tgei evangelist che dat pli u meins impurtonza all'annunziaziun dalla naschientscha da Jesus.

* Quenta ensemen tut ils puncts horizontalmein e ti vesas tgei scena che survegn pli u meins impurtonza!

Mias notizias

– Giusep e Maria habitavan a...

Nazaret

– Tgi fuva imperatur a Ruma dil temps che Jesus ei naschius?

Augustus

– Giusep fuva ord la schlatteina da...

David

– Tgi ha annunziu la legrevla nova als pasturs sper Betlehem?

Aunghels

– Scret il pli bia dalla naschientscha da Jesus ha igi evangelist s...

Lucas

*Legia l'emprema letra ch'ei ella candeila da sum tochen dem e ti has il num per la fiasta da, Nadal ils 25 da december.

Nua ei Jesus naschius?

Betlehem

Ir cun la steila e representar ils Treis sabis ei in bi...

Usit

Tgei han ils Sabis regalau sper entscheins e mirra?

Aur

Ils 24/25 da december festivein nus la fiasta da...

Nadal

En tgei marcu habitava il retg Herodes?

Jerusalem

Il cuntrari da bass ei...

Ault

*Legia l'emprema letra ch'ei ella steila da sum tochen dem e ti has il num per la fiasta da, Buania ils 6 da schaner.

radio scola

Register dallas emissiuns naven da 1981 carnet nr. 1-81/82*

emissiun nr.	tetel	autur	scalem	carnet
1981/82, annada 27				
272	<i>La vusch dals sains</i>	Robert Luzzi	m/s	1-81/82
273	<i>Impedi denter nus</i>	Rest C. Demont Nicolaus Caduff	m/s	1-81/82
274	<i>Igl art dil plantschiu sura da s. Martin a Ziraun</i>	Alfons Maissen	s	1-81/82
1982, annada 28				
275	<i>Uffants sco tü</i>	Ruth Plouda-Stecher	m/s	2-82
276	<i>La brev e la marca</i>	Conradin Giger	s	2-82
277	<i>Igls musicants da Brema</i>	Armon Bearth e ses scholars	b/m	2-82
278	<i>La 'Schlitrada' da L. Mozart (rep. da 1977)</i>	Luisa Pünter-Famos	b/m/a	2-82
279	<i>Scolars da Lumbrein presentan lur vitg</i>	Norbert Capeder	m/s	3-82
280	<i>Üna tarabla</i>	Corina e Madlaina Stupan	b/m/a	3-82
281	<i>Scola da musica Surselva I</i>	Simon Camartin R. Cundrau Demont	m/s	4-82
282	<i>Scola da musica Surselva II</i>	Simon Camartin R. Cundrau Demont	m/s	4-82
283	<i>Il splerin dal larsch</i>	Albert Gaudenz	m/s	4-82
284	<i>Igl mirader</i>	Valentin Bearth	s	4-82
285	<i>Il scriptur Jon Semadeni I</i>	Jacques Guidon	s	5-82
286	<i>Il scriptur Jon Semadeni II</i>	Jacques Guidon	s	5-82
287	<i>A catscha bassa</i>	Pieder Blumenthal	m/s	6-82
288	<i>Proverbis da l'ora</i>	Mario Jegher Gion Giusep Derungs	m/s	6-82
289	<i>Nos pichalain grond e seis paraints (rep. da 1961)</i>	Flurin Bischoff	m/s	6-82
290	<i>Alois Carigiet</i>	Linus Flepp	m/s	7/82
291	<i>Igl pled rumantsch pigls skiunzs</i>	Mario Jegher	m/s	7-82
292	<i>Il bastun, gö auditiv</i>	Victor Stupan	m/s	7-82

*La numera 1-81/82 ei l'emprema gasetta en format A4.

b = scalem bass m = scalem miez s = scalem superiur

radio scola

emission

nr.	tetel	atur	scalem	carnet
-----	-------	------	--------	--------

1983, annada 29

293	<i>Scolars da Bever preschaintan lur vischnauncha</i>	Pol Clo Nicolay	m/s	1-83
294	<i>La val Tujetsch</i>	Norbert Vinzens	m/s	1-83
295	<i>Duno da Vaz (rep. dils 1957)</i>	Clo Jochberg Toni Cantieni	m/s	1-83
296	<i>Cla Biert, scriptur, trubadur, teatrist I</i>	Andri Peer	m/s	2-83
297	<i>Cla Biert, scriptur, trubadur, teatrist II</i>	Andri Peer	m/s	2-83
298	<i>Nos utschals cantadurs I</i>	G. Balzer Casanova	m/s	3-83
299	<i>Nos utschals cantadurs II</i>	G. Balzer Casanova	m/s	3-83
300	<i>Scrinari e legnamer</i>	Valentin Bearth	s	4-83
301	<i>La praula dil cusunz malizius</i>	gruppa da scolasts Giusep Caduff	b/m	4-83
302	<i>La vita aint il puoz</i>	Ueli Buchli Jost Falett	m/s	4-83
303	<i>Ils 4 castials da Vuorz (rep. da 1974)</i>	Risch e Giaronnas Cadonau	m/s	5-83
304	<i>Scu igl Piz Ela è nia furo</i>	Mario Jegher	b/m	5-83
305	<i>Ûn viadi intuorn il muond</i>	Leta Mosca Gerhard Puttkammer	m/s	5-83
306	<i>Juhui, nus mein a cuolm</i>	Augustin Manetsch	m/s	5-83
307	<i>Lecourbe in Engiadina</i>	Rico Falett	m/s	6-83
308	<i>Ina viseta a Siat</i>	Richard Cavigelli	m/s	6-83
309	<i>L'ümur illa poesia ladina (rep. da 1965)</i>	Luisa Famos	m/s	6-83
310	<i>Digl aunghel che ha vuliu calar da cantar</i>	Mario Schwarz	m/s	6-83

1984, annada 30

311	<i>S-chavs preistorics (rep. da 1958)</i>	Nicolin Bischoff	m/s	1-84
312	<i>Giatgen Uffer</i>	Mario Jegher	s	1-84
313	<i>Survetsch da lavinas</i>	Richard Cavigelli Maurus Venzin	m/s	1-84
314	<i>Egna visita a la Muntogna da Schons</i>	Gion R. Cantieni Georgina Schaller	m/s	2-84
315	<i>Aglia e girun</i>	Chasper Buchli	m/s	2-84

radio scola

emissiun

nr.	titel	autor	scalem	carnet
316	<i>Aventuras digl aviul Floret</i>	Bistgaun Cathomen	b	2-84
317	<i>Jeu e la cuminonza</i>	R. Martin Cabalzar	s	3-84
318	<i>In niev cudisch da praulas</i>	Toni Halter	s	3-84
319	<i>Guardagôt e razgeder</i>	Valentin Bearth	s	3/84
320	<i>Plauntas medicinelas</i>	Romedi Reinalter	m/s	3-84
321	<i>Scoula da musica Engiadina</i>	Ladina Campell Andri Steiner	m/s	4-84
322	<i>Ils Franzos a Mustér</i>	Augustin Manetsch	s	4-84
323	<i>An Val d'Err</i>	Mario Jegher	m/s	4-84
324	<i>Güerg Jenatsch I</i>	Claudio Gustin	s	5-84
325	<i>Güerg Jenatsch II</i>	Claudio Gustin	s	5-84
326	<i>La Lodola</i>	Meinrad Giger	b/m	6-84
327	<i>Ina viseta a Sagogn</i>	Giusep Bundi Georg Candrian	m/s	6-84
328	<i>Nadal</i>	Rico Falett culla scoula reala, Sent	m/s	6-84
1985, annada 31				
329	<i>2000 onns rumantsch - motiv da festegiar</i>	Rico Falett	m/s	1-85
330	<i>Concurrenza davart lungatg, geografia e cultura</i>	Augustin Manetsch e Beatrix Pally	m/s	1-85
331	<i>Rumantsch Surmeir – la punt?</i>	Gion Peder Thöni	s	1-85
332	<i>Samedan, ün exaimpel per la situaziun linguistica in Engiadin'Ota</i>	Hansjürg Hermann e Tumasch Melcher	s	1-85
333	<i>Instituziuns romontschas</i>	Conradin Giger	s	1-85
334	<i>L'hotellaria</i>	Tina Brunold	b/m	2-85
335	<i>Co nos cuolms ein seformai</i>	Gieri Gabriel-Cadonau	s	2-85
336	<i>Tista Murk</i>	Vitus Grond	m/s	2-85
337	<i>Ad acla I</i>	Gian Fontana Tumasch Dolf	b/m/s	3-85
338	<i>Ad acla II</i>	Gian Fontana Tumasch Dolf	b/m/s	3-85
339	<i>Sep Mudest Nay I</i>	Vic Hendry	s	4-85

radio scola

emission nr.	titel	autor	scalem	carnet
340	<i>Sep Mudest Nay II</i>	Vic Hendry	s	4-85
341	<i>Hotellaria</i>	Rico Falett e Oswald Toutsch	m/s	5-85
342	<i>La veta misteriusa dils bulius</i>	Giusep Caduff	m/s	5-85
343	<i>Ord la geografia e la geologia dalla Foppa sura</i>	Gieri Gabriel-Cadonau	s	5-85
344	<i>Pasterner e conditer</i>	Valentin Bearth	s	6-85
345	<i>Circus Picco Bello</i>	Ladina Campell	b/m	6-85
346	<i>Nadal pigl mond anturn</i>	Patricia Jegher	m/s	6-85

1986, annada 32

347	<i>Musica moderna, derivaunza e svilup I</i>	Chasper Mischol	m/s	1-86
348	<i>Musica moderna II</i>	Chasper Mischol	m/s	1-86
349	<i>La colonna d'agid dil CAS e l'Aviatica da salvament</i>	Richard Cavigelli Augustin Manetsch	m/s	1-86
350	<i>Il Sonch Cristofforus</i>	Leta Mosca	b/m	2-86
351	<i>Jeu mettel pag. . . . In giug cun historiettas</i>	Ulrich Vital Emma Caviezel	m/s	2-86
352	<i>Novitads</i>	Andri Gritti	m/s	2-86
353	<i>In Romontsch en Kenya</i>	Richard Cavigelli	s	2-86
354	<i>La pas-cha</i>	Domenic Camastral Jon Steivan Morell	b/m	3-86
355	<i>Sibilla da G. Fontana/T. Dolf, 1. part</i>	Georgina Schaller Luzius Hassler	m/s	3-86
356	<i>Sibilla, 2. part</i>	Georgina Schaller Luzius Hassler		
357	<i>A catscha aulta</i>	Reto Derungs	m/s	4-86
358	<i>Droghista e gidontra d'apoteca</i>	Valentin Bearth	s	4-86
359	<i>Müstair, ün cumün da cunfin</i>	Martin Schloeth Plazin Tschenett	m/s	4-86
360	<i>Picturas e sculpturas da pader Hildebrand Bernet, Mustér</i>	Augustin Manetsch	m/s	5-86
361	<i>Clamaints, rimnada da texts ladins</i>	G. Klainguti	s	5-86
362	<i>Rumantsch sainza tatg e macia</i>	Gion Peder Thöni		6-86
363	<i>Sontgaclau arriva</i>	Florentina Camartin Olinda Tschalèr Esther Bigliel	b/m	6-86
364	<i>La stalla da Betlehem – Ei Jesus naschius en ina stalla?</i>	Pieder Caduff	m/s	6-86

